

An impressionist painting featuring a person standing in a vast, sun-drenched field. The person, positioned in the lower center, is rendered with soft, blended colors, appearing to wear a light-colored dress. The field is a mosaic of green, yellow, and blue, suggesting wildflowers and dappled sunlight. In the background, a range of blue mountains stretches across the horizon under a sky filled with thick, textured brushstrokes of blue and white, creating a sense of depth and atmosphere. The overall style is characteristic of late 19th or early 20th-century Impressionism.

EGRI OSZKÁR

1917-1982

EGRI OSZKÁR

1917-1982

Szövegezte: Dr. Egri Oszkár

Lektorálta: Horváth Judit

Tervezte: Kristófy Dániel

Műtárgyfotók: Kristófy Dániel

Nyomás: Pauker Nyomda

Felelős vezető: Vértés Dániel

ISBN: ISBN 978-615-02-0294-5

Dr. Egri Oszkár 2024.

A könyv készült: Az impresszionizmus születésének 150. évfordulóján.

EGRI OSZKÁR

FESTŐMŰVÉSZ ÉS GÉPÉSZMÉRNÖK (1917–1982)

Egri Oszkár 1917 május 31-én Boldogkőváralján látta meg a napvilágot, akkor még mint Ellenbogen Oszkár. Szülei, Dr. Ellenbogen Ignác és Reschofszky Szerénke voltak. Anyai nagyanyja Fuchs Lea Lotti kis szatócsboltjából tartották fenn magukat egy félig földbe süppedt kis vályogházban. (Nagyanyja közeli rokona volt William Fox, a híres, 20th Century Studios filmvállalat megalapítója.)

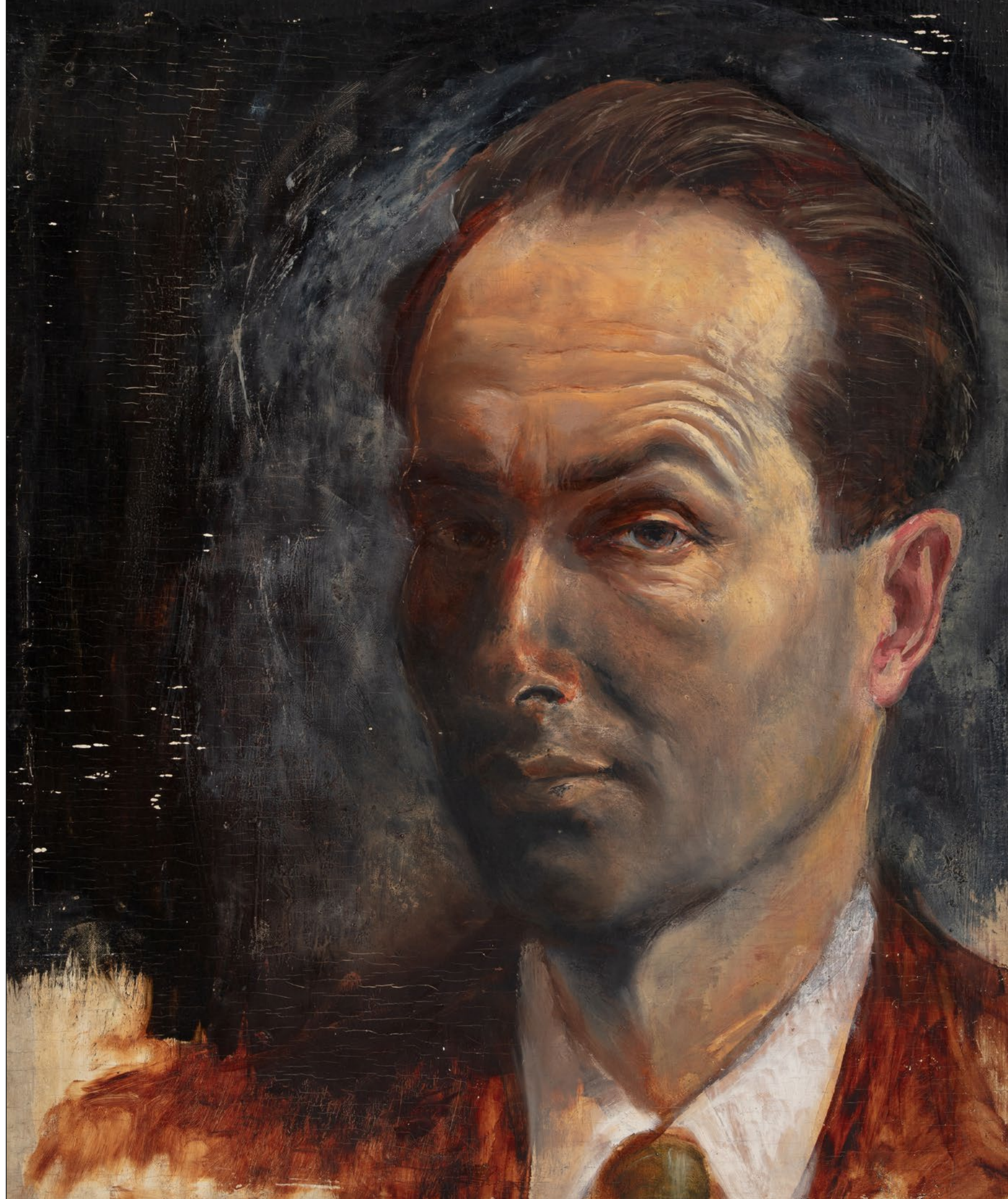
A magyar Tanácsköztársaság bukása után kialakuló pogrom-hangulat miatt a család úgy döntött, hogy az atrocitások elől Pestre költöznek valamennyien, Oszkár addigra megszületett kisöccsével, Lászlóval együtt. A Pest felé vezető rozoga vasútvonalon, az árvíz következtében meglazult töltésről a vonat kidőlt, amelyen utaztak, így mindenük odaveszett, ők épp, hogy csak megmenekültek. Jó-szerivel a rajtuk lévő egy szál ruhában érkeztek meg a fővárosba, és megpróbáltak új életet kezdeni. Rövid pesti kitérő után Oszkár édesapja 1921-ben Sümegen nyerte el a közösség bizalmából a főrabbi széket, és ennek következtében az 1944-es deportálásig ott is éltek szerény körülmények közt, viszonylagos nyugalomban és békességben.

Oszkárról már ifjú korában kiderült, hogy remek műszaki érzéke van, és különféle technikai újításokon, találmányokon dolgozott, már középiskolás korában. Tanulmányi versenyeket nyert, és „csipkebogó hámozó és tisztító, daraboló szerkezetét”, továbbá meggymagozó „gépét” maga a Magyar Királyi Akadémia Kémiai Intézete is elismeréssel nyugtázta. Hála ezeknek az eredményeknek, a numerus clausus ellenére minden további nélkül felvételt nyert a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre. Tanulmányait igyekezett a legjobb eredménnyel elvégezni, amit azonban kétszer is megszakított munkaszolgálatra történő behívása. Őmaga túlélte a háború borzalmait, de összes magyarországi rokona – László öccse kivételével – meghalt a második világ-háborúban. A háború után mérnökként helyezkedett el, és ismét igyekezett újításokkal, találmányokkal segíteni az újjáépülő országban. Ezek közül legkiemelkedőbb műve egy kesztyűkötőtűgép automata volt, amelyért 1955-ben Kossuth-díjra terjesztették fel, ezt azonban soha nem kapta meg, a 11 méter hosszú automata gépsort pedig „jótét kezek” lángvágóval szétvágatták és szemétdombra küldték, „politikai okokból”...

1949-ben ismerkedett meg munkahelyén leendő feleségével, Magdával, akivel 1950-ben kötöttek házasságot.

Karakterére leginkább – mások által mondottan is – az aszketizmus, az elvonulás és befelé fordulás volt jellemző, ami a háborúban őt ért borzalmak után nem is volt csodálható. Megvetette a politizálást, a látható társadalmi összefonódásokat. Nem volt vallásos, és a pártok által kínált kapcsolati rendszereket is kerülte. Családját imádta, különösen a haláltáborból visszatért László öccsét féltette szerető gonddal.

Az 1950-es évek közepe táján őt ért szakmai csalódások következtében egyre inkább a fiatal kora óta benne rejlő rajztehetséget és festői ambíciókat helyezte előtérbe, és próbálta kihasználni. Úgy gondolta, hogy a szellem, a tudomány és az érzelmek leginkább egy képzőművészeti alkotásban, egy festményben tudnak úgy megjelenni, hogy ne kelljen embereket, emberi magatartásokat ábrázolni külön, mégis megörökítésre kerüljenek a világ jelenségei. Ugyanakkor boldogságos békét és lelki nyugalmat is talált festészetének kiteljesítésében. Ez a percepció vezette abban, hogy környezetében, a tájképekben, a fákbán, vizekben és természeti jelenségek megörökítésében kereste és találta meg ennek kifejezését. Ezek kétségkívül visszaigazolódnak műveiben, az általa alkotott több száz festményben, amelyek közül száz-egynéhány meg is maradt a család birtokában. Számos festménye került külföldre, ismerősök, barátok, vásárlók tulajdonába, ám ezekről lista nem maradt fenn. Néha-néha egy-egy külföldi aukción lehet találkozni festményeivel, amelyek érdemtelenül alacsony árra minősítve kerülnek eladásra. Ennek az az alapvető oka, hogy Egri Oszkár festőművész (az Egri családnevet 1946-ban vette fel testvérével együtt) soha nem végzett képzőművészeti tanulmányokat iskolarendszerben, nem gyűjtött erre vonatkozó igazolásokat és zsűrizéseket, mentorokat és mecénásokat. Röviden megfogalmazva mindössze csak tehetséges volt, és remekül tudott festeni, ráadásul az egyik legnehezebb szegmensben, ami azonban a társadalmi elvárások szerint „papírok nélkül” nem elegendő az elismertség megszerzéséhez. Ahhoz „valakik” hitelesítő pecsétje is kellett mindig is az elismertséghez. A „Csoszi” ragadványnév a Naphegy utcai házban „ragadt rá”, Oszi-Csoszi... kedveskedtek a szomszédok, barátok, és aztán így is maradt.

Az előbb leírtak következtében is elsősorban az impresszionista festőket csodálta, szerette és tisztelte, nagy érdeklődéssel tanulmányozta technikájukat, életüket és annak festészetükre gyakorolt hatását. Képes volt akár egész hét végén is esőköpenyben és esernyő alatt kinn ülni egy általa meglátott és jónak ítélt „témán”, hogy eredetiben adhassa vissza a látottakat, a hangulatot.

Családjával egyszerű, már-már szegényes életet éltek, mint annyian a sematizmus korában, a kitörési lehetőségek reményének legkisebb szikrája nélkül. Ennek ellenére nem voltak elégedetlenek, és sztoikus megnyugvással figyelték a körülöttük zajló életet. Külföldön soha nem járt, igaz, egy alkalommal (az 1956-os események után) családjával együtt szeretett volna emigrálni az USA-ba. El is ballagott a budapesti amerikai Nagykövetségre, de ott olyan sokan álltak sorban vízumért, hogy inkább hazament, és ebben megnyugodott.

Ez aztán tükröződött festészetében, a helyszín és téma választásban, hiszen az általa megfestett témák négy-öt helyszínhez kötődtek.

Imádta a lakóhelyéhez, a budai Naphegy utcához közel lévő Tabánt, Gellért-hegyet, Naphegyet és budai várat. Ha tehette a család, hét végeken kirándultak a Normafához, a budai hegyekbe, és ez a környék is számos témát adott tájképeihez. Ha néha munkahelye révén üdülési beutalóhoz jutottak a Balatonhoz, vagy a Római partra a Duna mellé, nagyon élvezte, és remekül kihasználta az adódó alkotási lehetőségeket. A többi ott üdülő legnagyobb csodálkozására, és persze állandó közvetlen érdeklődésére szinte egész nap festette a megtalált témákat. Ezeket a „barátságos érdeklődéseket” rendszerint keresetlen szavakkal igyekezett elhárítani. Ennek ellenére őszinte csodálattal adóztak művészetének. Nem szívesen festett embereket, portrét, vagy csendéletet, ezeket quasi megvetette, és ahogy Szinte Gábor tanszékvezető festőművész, díszlettervező és művészettörténész mondta róla: „a legnagyobb kihívást vállalta, amit festőművész vállalhat, fákat és tájat tudott és festett nagy előszeretettel, valóságúen”. Egy-két családi portrén és egy rózsza csendéleten kívül más ilyen jellegű műve nem maradt fenn. A Naphegy és Tabán megrögzött szerelmeként örököltette meg főként impresszionista festményein a XX. század második felének ottani és akkori hangulatát, a tájat.

Ma már szinte kortörténeti dokumentumnak számít az azóta lebontott, romos Erzsébet híd roncsairól, vagy a Hilton szálló nélküli budai vár látképéről készített több gyönyörű festménye. A mai napig szinte életre kelnek a Tabán általa megörökített virágzó fái, az egykori, akkor még javarészt beépítetlen Naphegy utca, vagy a Kőműves lépcső, és a mostanra csak fájó emlékként és szájhagyományként élő Tigris utcai tenispálya, vagy a ma már szinte elképzelhetetlen tabáni lóversenyek emléke.

Életének már említett törései egészségét sem hagyták érintetlenül, az 1970-es évek elején két szívinfarktuson esett át, amelyek következtében leszálalékolták, rokkantnyugdíjba került. Ezt követően már valóban csak legszűkebb környezetét festette. Tevékenysége során több technikát is kipróbált. Ilyenek voltak például a spaklival, vagy durva ecsettel történő festés, de végtelen türelemmel néhány gyönyörű pointilista alkotást is létrehozott. Szerénységére jellemző, hogy azokat a festményeket, amelyeket saját szemszögéből nézve nem tartott minden igényt kielégítőnek, sokak felháborodására, egyszerűen nem is szignálta. Anyagi lehetőségei hiányában gyakorta nem vászonra, hanem valahonnan összeszedett, „örökölt” falapokra festette műveit. Két festőkazettája volt, egy kisebb és egy nagyobb, amelyekkel kiült a természetbe festeni, elmaradhatatlan, ám meglehetősen kényelmetlen, összecusukható kis vászonszékével. Ezeknek a kazettáknak a mérete határozta meg legtöbbször az alkotások méretét. A festékek vonatkozásában azonban kérlelhetetlen volt. Inkább várt hetekig, vagy egy-két hónapig, hogy összegyűljön annyi kis pénz, amiből az igen drága, de nagyon jó minőségű, akkor még ritkán, de kapható olaj művészfestékeket megvásárolhatta. Ha vászonra festett, a vakrámát is maga eszkábálta össze, és feszítette rá, alapozta a vásznakat. Díszes keretre azonban már nem futotta, így festői hagyatékának jó része mappákba, tartókba simítva várakozott a szekrények mögött, már ami a család birtokában megmaradt. Ezeket a későbbiekben fia igyekezett restauráltatni, és méltó keretekbe elhelyezve megőrizni.

Egri Oszkár festőművész szíve – László öccse halála után néhány hónappal - végül 1982. december 25-én éjjel mondta fel véglegesen a szolgálatot. Halála percében vele együtt állt meg örökre a mindig csuklóján viselt egyszerű karórája is.

A Művész fia, Dr. Egri Oszkár egyik „kedvencével”

NAPHEGY, TABÁN, BUDAVÁR

JÓSDA A NAPHEGYEN

Kik is lakták ezt a 26 lakásos bérházat, amely ezeken a festményeken itt-ott szerepel, a környékkel együtt...

Az egyik érdekes lakó M. bácsi volt...

A hatvanas évek lelkesedése, az illendő szerénységből hordott, kitaposott és letaposott sarkú barna félcipők és lódenkabátok jövőbe vetett töretlen hite egybeforrasztotta még a Naphegynek oly sokszínű, multikulturális, ámde a karámban békésen egymás mellett élő népét is.

Persze, hisz egy dolog közös volt a Naphegy lakóiban: mindenki hordta a nadrágja ülepén azt az egy vagy több cipő(cszizma)talp lenyomatot, amiből tudható volt, megtanulta a bandungi egyezmény modernizált szabályainak ismerete nélkül is a buddhizmus öt fogadalmának alapelvét, a Pancsa Sílát. Így aztán ki hangosabban, ki némileg halkabban lelkesedve, a békés egymás mellett élés jegyében elfogadta a rendet, miszerint a házakban lakóbizottság működik, az utcának utcabizalmija, lakóbizottsági összekötője van, és a kerületi Tanácsba az utca delegál egy tanácstagot, akit négyévenként választ meg a népség. Voltak lakógyűlések, tanácstagi beszámolók, körzeti beszámolók, a pártbizottság aktivistái, a körzeti párt sejt (aki mindent sejt!) terelgette, de csak diszkrétén a nyáját.

Így éldegélt a nép, és érezte a törődést. Majd mindenki hálás is volt ezért, de például M. bácsi, hát ő disszidált. Ma már valószínűleg egy ellenállási emlékérem vagy egy darab, avasfüggönyből származó, számozott szőgesdrót darabka boldog tulajdonosa lenne az örök vadászmezőkön, ám ez múlhatatlan érdemein nem változtat. A rút valóság, azaz a szomszédok hiteles elbeszélése szerint M. bácsi jós, egyesek szerint látnok, mások szerint vaskos szélhámos volt.

Ezt ő rendszeresen kikérte magának, és hangoztatta, hogy asztrológus, a tudományos munkát pedig csak tangenciálisan segíti a kis csipketerítős asztalon elhelyezett koponya, gyertya, füstölő, üveggömb, és a félig (néha teljesen) lehúzott redőny. Ez – mármint a redőnyállapot - az éppen hozzá érkező hölgy korától és küllemétől függött erősen. Mert leginkább bánatba és kétségbe merült reménykedő hölgyek caplattak fel hozzá gyalog a harmadik emeletre, hogy megtudják, vajon rájuk ragyog-e a közeljövőben a fénysugár, amelynek nyalábjai közt csipog nekik a boldogság édes madara.

Ennek szinte mindenkinél nagy lehetett a valószínűsége a behatőbb vizsgálatok és jövőelemzések szerint, mert többen gyakran vissza is tértek az emberpróbáló háromemeletnyi lépcsősor megmászásához, azután pediglen M. bácsi volt az utcában a legelső, aki egy szép Wartburg 311 típusú álom gépkocsi

boldog tulajdonosaként még hatékonyabban végezhetette jövőkutatói munkáját.

A második, hogy hogynem szintén ugyanilyen Wartburg tulajdonosa az utcában a B. bácsi volt, (Ő a Naphegy utca 27-ben lakott) na de Ő orvos volt, az azért mégiscsak más. Akkor miért kellett mégis ennek a boldog férfiúnak disszidálnia magából a Kánaánból. Először is, az irigyek rendre feljelentgették, mint munka- és adóelkerülő, szocialista materialista rendünkkel össze nem férő tevékenységet folytató Wartburgost, aki jósdát működtet. Másfelől, valahol, ott fent, nehezen felejtették el neki azt a kis bibit, hogy '56-ban ő volt az, aki meghívásos és tudományos alapon a Köztársaság téren orientálta a felkelőket, merre is ássanak mély gödröket, a kommunista rezsim embervesztő kazamatáit keresvén. Ő pedig nem élt vissza a beléhelyezett bizalommal.

Időt és fáradságot nem kímélve nap, mint nap járta körbe a Köztársaság teret (nagyon öregeknek: Lóvásár tér, kicsiknek: Őszentsége, Második János Pál Pápa tér, hogy a címfestők se morogjanak...), és kezében mindössze egy vékony kis gumimadzagra erősített gömb alakú szerkezettel mutatta a győzelem felé az utat. Ezt a gumira erősített gömböcskét proletár körökben csak similabdának nevezték a bugrisok, és nem ismerték fel ennek mágikus, mágneses, torziós (és majdan retorziós) jellegét, amely tudományos kézben csodát tesz, egy varázsvesszővel, fülhallgatóval, továbbá az ahhoz kapcsolódó rejtélyes dobozkával kiegészítve.

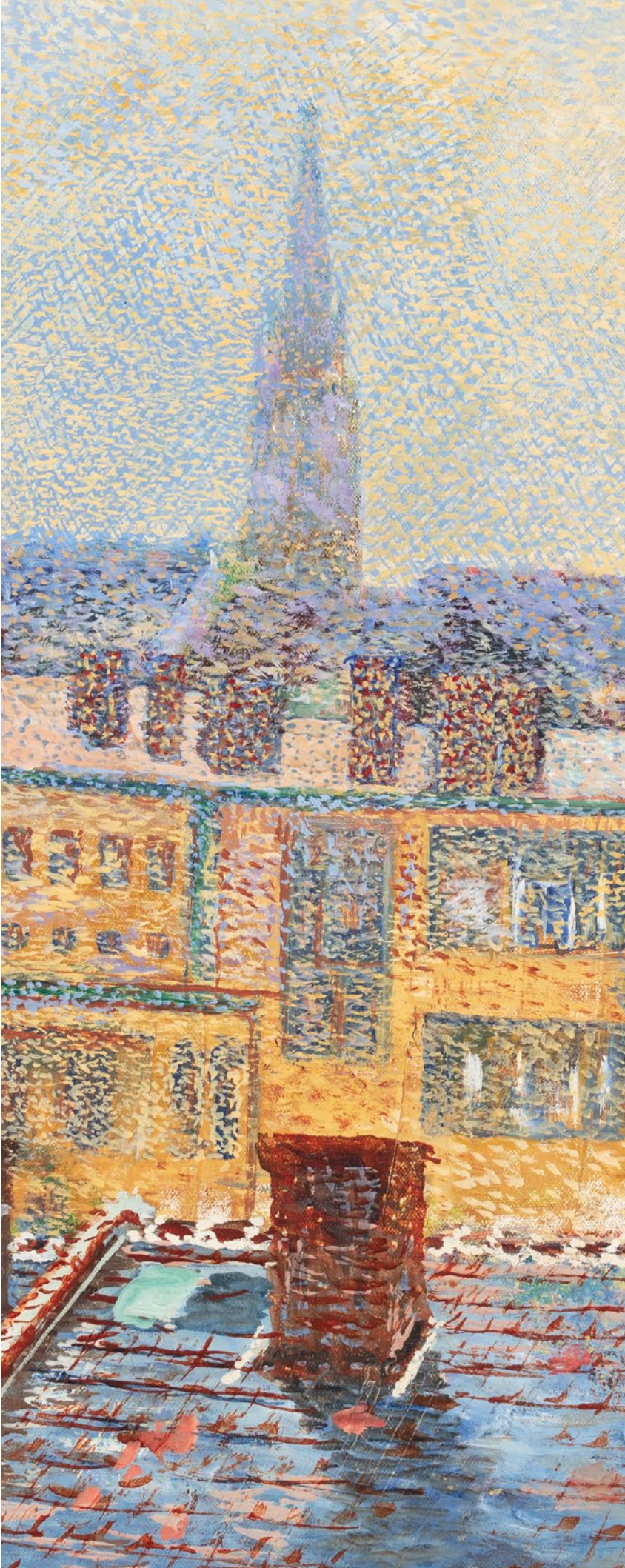
A téren gyakorta jelzett is a kis színes gömb, ilyenkor hangos kiáltással kezdte ösztökelni a forradalmárokat: Itt-itt, itt ássanak. Gyorsan! Aztán másnap, új reményre virradva új helyen jelzett a tudós gömb. A similabdát és annak kézzelfogható kazamata-kutató eredményét már ismerjük, de azt, hogyan is került ő a térre, és az azt követő években miket írtak fel M. bácsi lapjára, azt már kevésbé. Tegyük hozzá, a hivatalosságok a látványos produkció és az évek múltával sem bántották személyét, de – tán csak Ő tudta, miért – a hatvanas évek közepe felé Nyugatra helyezte át pótolhatatlan tevékenységét.

Vásott kölykökként mi az elmaradó klienseket sajnáltuk és hiányoltuk őszintén és tiszta szívünkből, hiszen az arra érdemes hozzá érkezőket (kedd-csütörtök délután háromtól...) rendszeresen lestük alulról a lépcsőfordulókban, ahogy az izgalmas finom kis selyemharisnyák, lakkcipők, kivillanó habselyem kombinék vonultak a lépcsőn felfelé, megismerni a reményteli jövő számukra boldogító útját, és levenni a rontást, amely a szocializmus

átmenetinek tekinthető boldogtalan sematizmusában készítette őket kielégületlen vergődésre.

Nekem külön is volt egy kedvencem. Ő – nem törődve semmivel – mindig fekete csipkefátyollal lefátyolozva, krapplakk színű kabátkában érkezett, és a finom, térden felül érő sötétzöld dzsörzészoknya alatt mindig fekete bugyi volt rajta. Valószínűleg igen mélyen gyászolhatott. Soha nem volt nála ridikül, csak egy kis neszezzert szorított magához kesztyűs kezeivel. Maga volt a zárkózott titokzatosság, mint a Naphegyen annyi minden.

Aztán: mi csak azt vettük észre, hogy egy szürke reggelen két vámtiszt előzékenyen zárja és pecsételi M. bácsi duzzadó bőrröndjeit, amelyeket a kapu előtt álló lapos, régi típusú Wartburgba gyömöszölt óvatosan, aztán kedvesen elbúcsúztak, talán még tisztelegtek is. Mi pedig soha többé nem láttuk sem őt, sem azt a szép, alul szürkés, felül vajszerű Wartburgot. Szégyenkezve vallom be, kár volt a képességeiben kételkedni. Az öreg mégiscsak a jövőbe látott...

NAPHEGY UTCAI TETŐK ESŐBEN, HÁTTÉRBEN A MÁTYÁS TEMPLOM (ELŐL A 2023-BAN
„ELTÜNTETETT” RÉGI, GELLÉRTHEGY UTCAI ÁLTALÁNOS ISKOLA | 1970
olaj, vászon
55 x 65 cm

NAPHEGY UTCAI DOMBOLDAL A TABÁNNÁL, HÁTTÉRBEN A MÁTYÁS TEMPLOMMAL | 1956
olaj, falemez
32 x 42 cm

AZ ÚJ LAKÓK

M. bácsi disszidált. Mindenki dicsérte, szidta egyhangúan, attól függően, ki kivel beszélgetett erről. M. bácsi, a jós, azt már persze nem láthatta, mert az nem a jövő, hanem a kegyetlen jelen volt, miként tették ki a csábító méretű két és félszobás, erkélyes naphegyi lakásból itthon hagyott két gyermekét, Öcsit és a gyönyörű, mandulaszemű, lófarkas Évát. Mert a rendszer mégsem hagyhatta szó nélkül M. bácsi hűtlenkedéseit, amit először csak feleségén, majd később a hazán gyakorolt.

Így aztán a két gyermek a továbbiakban egy csepeli panelból kiindulva volt kénytelen a szocializmus teljes felépítésén fáradozni. A megüresedett csoda pediglen a kerületi lakásosztály körültekingtő intézkedésére várt. El is telt vagy két év, mire kiutalták. A „történelmi lecke fiúknak” kategóriában vagyok kénytelen említeni azt a hihetetlen eljárást, miszerint nem az aktuális helyi hatalmasságok arra érdemes rokonságából került ki a szerencsés új bérlő, hanem egy háromgyerekes munkáscsalád költözött be, nagymamával megspékelve. Ez a kis töpörödött nagymamácska maga volt a csoda.

Büszkén mesélte, hogy ő még „a Vízvári Mariskánál” tanult főzni és sütni, és azért ment csak nagyon későn, húszévesen férjhez, mert nem tudták addig letenni érte a „kóciót”. Ezt, ahányszor csak találkoztunk, elmesélte. Márpedig hetente többször is találkoztunk a lépcsőházban. A tény valós lehetett, mert mindig ugyanúgy mondta el, én pedig izgatottan vártam, hátha egyszer valami mást mond. De nem! Aranyos, szorgalmas kis néni volt, a család lelke. Nyaranként rendre „megfaggatott” vagy nyolcvan kiló paradicsomot, amit részletekben sajátkezűleg cipelt haza a messzi újpesti piacról, mert ott „kilaja” ötven fillérrel olcsóbb volt. Így aztán volt télire vitamin a családnak.

Kellett is, mert mind a három gyerek sportoló volt, ki úszóbajnok, ki vízilabdás, és mindent felzabáltak, amihez hozzáfértek. Akkoriban még nem dotálták annyira a kiemelkedő sportolókat, de ha egyikük úgy félévente kapott egy fél rúd Pick szálámit valami bajnoki cím elismeréseképpen, akkor azt akkurátusan többrétegű zsirpapírba és nejlonzacskókba csomagolva elrejtette a WC-ben lévő vízöblítő tartályba a többiek elől. Nem csoda hát, ha naponta – igaz, tizenöt-húsznál nem többször – a nyitott ablakokon át hallható volt a konkrét kérdő mondat felkiáltásként: „Te, zsidó, hova dugtad a Picket?”

Érdekes módon, a lakók közül senki nem rohant a hatóságokhoz, inkább csak röhögtek, pedig a huszonhat lakásos házban legalább ötven százalékos volt az „érintettség”, és nem a Pick által. Az új család is aztán szép lassan beilleszkedett a multikulti félpolgári, pártvezérelt miliőbe, amit nagymértékben segítettek a nagymama utánozhatatlan és jó szívvel kínált almás pitéi, fánkjai és lekváros buktái. Ami még nagyobb csoda volt, a „pártsejt” kezdeti viszolygásai is alábbhagytak, ő is szerette az almás pitét. Sok porcukorral.

A család fő is hozzájárult a beilleszkedéshez, ugyanis ő a Sörgyárban volt meós (hogy én soha nem tudtam kifogni egy ilyen munkakört...), és ami a meózásból megmaradt, azt néha körbepínálta a házban. Igazi, finom, még nem pasztörizált házi sör volt. Valódi barátságok szövődtek a nagy, zöld csatos üvegek köré, és a zárkózott, sejtelmes jósdát felváltotta a vidám sörözgetés, az mégiscsak materialistább. Mindenki megnyugodott, nem lett rés az egységen. Csak az a fránya Pick nem került elő sose.

VIRÁGZÓ FA A NAPHEGY UTCÁBAN, FELIRAT: LÁSZLÓKÁMNAK: CSOSZI | 1976

olaj, vászon

50 x 60 cm

JÖJJÖN BE, AZT NÉZZEN KI

A család egy Naphegy utcai földszintes bérlakásban lakott. A dimbes-dombos vidék miatt a szoba egyik – a ház előtti kis térre néző – ablaka szinte egy emelet magasságban, míg a Lisznyai utcára néző kisebb ablak már a járdáról nézve vállmagasságban volt. A lakás “fényét” a szokásos asztal-székek, ágy, két szekrény, egy rongyszőnyeg együttesén túl, a falakon lévő képek adták. Késő tavaszi nap volt, a kisebbik ablak nyitva, és: megállt egy férfi az utcán, bámult befelé az ablakon rendületlenül. Apu odalépett az ablakhoz és megkérdezte: Jó napot, nos, mi tetszik? Mit néz? A férfi: Á, semmi, semmi, csak nézek befelé, nézegetem a falon a képeket. És bámult tovább befelé. Apám megszólalt: Tudja, mit? Jöjjön be, azt nézzen ki..., és ezzel nemes egyszerűséggel, rezzenéstelen arccal rácsukta a férfi orrára az ablakot.

Most mi van? Mi van? Stikkes maga? – mérgeledött az ember. Erre Apu, a nyomaték kedvéért még elhúzta a klöpli függönyt is az ablakon, jelezve, hogy részéről az ügy befejezve. A férfi nagy morogva odébbállt. Hát ilyen volt Apu barátkozási hajlama az emberekkel általában. Bár volt, akiket nagyon tisztelt, respektált és szeretett. Na, ők voltak kevesebben.

Másnap is gyönyörű idő volt, és az előző nap eseményén elgondolkodva, ő maga nézett ki az ablakon, és megtetszett neki a szemben lévő kert a virágzó fákkal. Odaült az ablakhoz festeni, ebből lett ez a kép.

BUDÁN, A NAPHEGYEN, LISZNYAI UTCAI KERT, KÖZEL A TIGRIS UTCA SARKÁHOZ | 1976

olaj, vászon

48 x 58 cm

LÁSZLÓ ÉS A MOSZKVIC, TOVÁBBÁ: ZSÜL 1.

Apu két kézzel, tíz körömmel kapaszkodott imádott testvérébe, Lászlóba, ami a tragikus előzményeket tekintve, nagyon nem csodálható. Eléggé egyoldalú kapcsolat volt ez, ne részletezzük, miért. De hát minden sikertelen férfi mögött áll egy hasonló, féldilis feleség, aki determinálja a mozgás-viszonyokat. Ezért aztán szegény László csak nagyritkán “szabadult el”, és titokban jött el hozzánk, általában vasárnap reggel, jó korán, hogy kivívja apró csöngetéseivel a tovább aludni kívánók (én) dühödt rosszallását.

Így volt ez azon a téli reggelen is, amikor a szinte járhatatlanná vált Naphegy utcában “köszörült” a havon egy öreg Moszkvics, egyre jobban elkaparva magát a hóban. Már vagy egy félórája bámultuk az ablakból a küszködését, amikor úgy fél nyolc tájban László, az én bivalyerős nagybácsikám, Apu testvére befordult a Naphegy utcába. Odaért a Moszkvicshoz, szólt az embernek: “Tegye már egyenesbe a kormányt!” (Jó, ez egy soha el nem évülő általános ajánlás is lehetne..), majd letette az aktatáskáját a hóba, ami a nekem szánt óriás Tibi csokit és az Apunak szánt kiolvasott Búvár, valamint Élet és Tudományokat rejtette, néha egy-két krinolinnal megspékelve – László ugyanis vágóhídi főállatorvos volt, rajta múlt, mi az, ami “ehetetlen”, így hát... - és odaszólt a sofőrnek: “Most óvatosan adjon picit gázt”, majd: felemelte egymaga az autó hátulját, és... kitolta a hóból. Az autó vidám túlköléssel el tudott már menni. Kár, hogy kora reggel volt, mert egy nagy tapsot megérdemelt volna. De legalább Apu ezt is megfestette, mert imádta a testvérét. László jutalma nem is maradt el. Mire felért az emelkedőn a hóban, Anyu már betette a sütőbe az előre bedagasztott és kiszaggatott krumplis pogácsát, mert ez volt László kedvence.

Ilyenkor Apu napokig boldog volt, és még azt is elviselte, ha este becsöngetett hozzánk Zsül. Zsül, eredetileg K. Gyula bácsi volt, egy nagydarab, nagycsontú, nehézkes járású öreg, akinek a státusza a házban “az albérlő” címen volt aposztrofálva. Ez annyit tett, hogy az első emeleten Siftár bácsi lakásának cselédszobájában lakott, mint albérlő, és ezt a státuszát a világért el nem hagyta volna, kitenni ugyebár nem lehetett. Ez a több okból is kutya-macska “barátság” úgy teljesedett ki, hogy Siftár bácsi, a főbérlő, ágostai hitvallású evangélikus volt (jó, ezt is csak később, a halotti értesítőjéből tudtuk meg, mert Ő igen zárkózott volt), míg Zsül – állítása szerint – tetőtől talpig kommunista, és Franciaországban tevékenykedő ellenálló volt. Állítása szerint remekül kitanulta a borbély szakmát, ezt később bemutatva, a frizurám és jó néhány hajhagymám bánta, továbbá néhány

pohár vörösbor mellett, amit szigorúan ő hozott, (hisz nálunk ilyesmi nem volt), elmesélte franciaországi ellenállói kalandjait, amelyek az elfogyasztott vörösborral egyenesen arányosan tudtak bővülni és kiteljesedni. Zsül, (a fentiek miatt így kellett őt szólítani), erős színekkel ecsetelte partizán múltját, amely – rosszindulatú gyermeki feltételezésem szerint – talán némi anyagi előnyökkel is járhatott akkortájt, franci nyelvű kifejezéseket szöve mondandójába, erősítette az általa elmondottakat.

Apu rosszmájúan meg is kérdezte: “És mondja Zsül, nők is voltak az ellenállók közt?” “Mössző, ez csak természetes”, húzta fel szemöldökét a feje búbjára Zsül. “És magának is ellenálltak?” “A legkevésbé sem, Mössző” – hunyorított az öreg. Itt kell megjegyezni, hogy Zsül, a lehetőséget nem kihagyva Siftár bácsi Belvárosban lakó nővérének, Kamillának is udvarolt, ám összeköltözésre sosem került sor, ki tudja, miért is...

Az viszont tény, hogy Zsül nagyon értett a művészetekhez. Jókat beszélgettek Apuval a francia és egyéb nációjú festőkről, én meg ott settenkedtem, hallgattam őket. Zsül Apunak is adott tanácsokat, de nem részletezném, markáns elutasításban részesült rendszerint. Egyszer beállított hozzánk egy ajándékkal... “Mössző ezt Önnek hoztam, végre keretezze már be legalább az egyik festményét!” És a papírhalmazból elővett egy aranyozott, bár kissé rozoga keretet, amit a Teleki téri piacon “lőtt”, sok kutatás után, bevallása szerint. Apu nagyon megköszönte, majd Zsül távozása után beszórta az egészet Gezarollal, és kidobta az ajtó elé. Persze Zsül másnap észrevette, és ezután igen sok időbe tellett, amíg sértődöttségét apránként feloldhattuk némi vezekléssel...

A HAVAS NAPHEGY UTCA | 1968

olaj, vászon

40 x 50 cm

ÓRÁK

A Krisztina téren régóta áll egy nagy hirdetőoszlop, szerencsére érintetlenül, és rajta egy óra, ami – láss csodát – nem áll, hanem általában pontosan működik. Az 1960-as években szinte minden eltűnt a környékről, a régi, földszintes Zöldfa Étteremmel a nagy kerthelyiséggel, és lombos fáival együtt. Helyüket átvette a beton és a téglarengeteg. De az oszlop az órával megmaradt.

Na de mi ebben az érdekes? Apu részéről annyi, hogy sokáig nem volt órája, zavarta, így aztán nem tudta, hogy „hány óra”, ott nézte meg, vagy inkább nem is érdekelte. Ebből azonban nem következik, hogy akit igazán szeretett, azzal ne lett volna figyelmes vagy gáláns. Magára ugyan sosem gondolt, de amikor egyszer kapott egy kis jutalmat, igaz, nem volt gyakori vendég nála ez a kategória, meglepte Anyut egy szép kis fekete számlapú órával.

Elegáns kis óra volt, karcsú fekete szíjjal, rozsdamentes acélházának szögletes formájával, aranyszínű felhúzójával és számaival. Külön izgalmas volt, hogy a számlapon alul középen egy szintén szögletes keretben jártá végtelen köreit a másodpercmutató. Lehet, hogy más asszonyok, bábájoskodó kis feleségek és egyéb bújós házimacskák nem örültek volna annyira neki, mert nem volt csillogó és hivalkodó, vagy nagyon értékes, csak nagyon határozott, korrekt, pontos és praktikus. Egyszerű, de a maga módján mégis végtelenül elegáns. Szóval, stimmelt.

El is kísérté Anyut évtizedekig, aki szeretve és féltve őrizte, de szüksége is volt rá, hiszen neki a családban nagy józansággal mindig tudnia kellett, hány óra, főleg a csekély koszt pénz vonatkozásában. Aztán, sok-sok év múltán az addigra elnyűtt, kis fekete karóra megállt, és jött ismét az elnéző órás mosoly, nem javítható. Pedig nem akárhíhez vitte féltett kincsét megjavíttatni, reménykedve, hátha... A Krisztina körúton működött AZ ÓRÁS, nekem csak így, csupa nagybetűvel, maga Rill Imre órásmester.

Az üzlet ott fészkelte stabilan, mint a kábakő a Déryné eszpresz-szó, az Alkalmi méterárubolt és a könyvesbolt között, stílszerűen szólva időtlen idők óta. Már az üzlet portálja is tiszteletet ébresztő volt talán száz éve is, két árkolt, vésett oszloppal oldalról, köztük az ajtóval, két oldalt hatalmas üvegportállal, amelyen gyakorta a portál szóból leginkább csak a por szótagocska volt domináns.

A kirakat nem volt túlzottan dizájnos vagy megálljt parancsoló, sőt, inkább kissé unalmas, de ott volt minden, amire egy valamire-való tradicionális órásmester szakmai életében oly büszke lehet. Na de kérem, nem is a külcsín számít, hanem a belbecs. És valóban.

Rill mestertől, a Rillek és az órás szakma örökösétől és örökös letéteményesétől óra vonalon alig lehetett olyat kérni az üzlet ketyegő fali csodái és lencsái közt, amelyhez apró lupéjával, lötyögős órás csavarhúzójával és egyéb titkos szerszámaival ne találta volna ki a megoldást, tiszteletet parancsoló snájdig köpenyében dolgoztatva. Sajnos, azonban ezúttal fájó szívvel kellett közölnie a megfellebbezhetetlent, ennek a kis fekete karórának lejárt az ideje. Fáj, de vége.

Apu, akkor már nagybetegen, elment és a nyugdíjából, de az is lehet, hogy ez a szó itt több hónap kuporgatást takar, vett Anyunak egy másik kis karórát. Ez már hűen tükrözte a kor letisztult világos vonalait. Egyszerű, barna NDK-s kis kerek, világos karóra volt, semmi extra, kis barna bőrszíjjal. Ez is szolgált tisztességgel, míg tehetette, nem romlott el, nagyjából pontos is volt. Abból se lett örökség. DE valahogy mégiscsak emlékezni kéne erre is.

Később, néhány év múlva, szintén egy nyári napon azon fesszengtem, mit vegyek a lányomnak születésnapjára. Néztam a kirakatokat. Töprengtem. A Bartók Béla úton tipródtam a hőségben egyre idegesebben, mert szorított az idő, mi legyen az ajándék, amikor egy kis ékszerbolt kirakatából rám kacsintott az „emlék”. Egy kis egyszerű, barna, világos számlapú kerek kvarcóra, diszkrét kis szíjjal, barátságos számokkal. Ellentmondást nem tűrően hívogatott. Ez az. Meg kell vennem. A kis gömbölyű eladónő, mintha csak érezte volna, hogy egy történelmi léptékű vásárlásról van szó, szinte családias kedvességgel és készséggel kiszolgált, gyönyörű bársonytokba helyezte a szerzeményt, sőt, ki tudja miért, még tíz százalék kedvezményt is adott az árból.

Nagy volt a születésnap öröm, tetszett a lányomnak, azóta is hordja hűségesen. Hogy éppen egy ilyet? Ó nem tudja, miért. Én tudom, hogy miért...

HORVÁTH-KERT BUDÁN, KRISZTINA TÉR, FELIRAT: LÁSZLÓKÁRNAK CSOSZI | 1979

olaj, vászon

40 x 50 cm

TIGRIS UTCAI TENISZPÁLYA ÉS TÁRSAI

Sok évtizeden át pattogott itt vidáman a teniszlabda, és zajlottak a mérkőzések háborítatlanul a képen látható Tigris utcai tenispályán. Az MTK-Vörös Meteor Sportegyesület pályája sok embernek adott önfeledt szórakozást és sportolási lehetőséget. Akinek éppen nem volt teniszpartnere, a falnál egymaga is “adogathatott”, edzhetett. Aztán később már “adogatógép” is segített. Jó kis hely volt. A pályával szemben a Tigris utcában állt a Tabánból megmaradt legidősebb ház. Mellette egy lóistállóval, apró kis zöldségesbolttal a sarkon. A rendszerváltás aztán ebbe a környékbe is beleállította a csákányt. Most éppen egy már nagyon hiányzó további társasház épül a megszüntetett tenispálya helyén. A tenispálya mögött, a Czakó utcában született még az 1960-as évek közepe-vége felé egy gyönyörű sportpálya, és attól meg egy kilométerrel lejjebb, egy feszültség levezető “Ketrec”.

Történt, hogy egy napsütötte délután – persze, hogy napsütötte, a Naphegyen mindig sütött a nap – focizni indultunk a „Ketrecbe”. Ez a leaszfaltozott és dróthálóval körbekerített krecni a Tabán aljában volt (és van!), a zöld parkból kihasítva, a Krisztina körút és a Hadnagy (ma Kereszt) utca sarkán. Nyilvánvalóan a Hadnagy utcát vissza kellett „Kereszt”-elni, biztos csak komenista Hadnagykok léteztek s léteznek. A Ketrecet afféle átmeneti megoldásnak szánták – megjegyzem több, mint hatvan éve „működik”, ma is – a kis- és nagykamasz vagabundoknak, hogy legyen végre hol focizniuk és ne a babakocsit tologató anyukákat meg öreg néniket riogassák a labdával a szolid játszótereken. Valamelyik szociálisan érzékeny lakóbizottsági elnök javasolhatta, megunván az „utcakölykök” miatt reázúduló panaszáradatot, és elgondolásának sikerét gyorsította, hogy akkor még nem voltak vétőző környezetvédők, meg ellenzék, stb.. Vagyis volt, de...

Létezett már egy gyönyörűséges sportpálya a Czakó utcában, a Hegyalja út mellett, a piros salakos tenispályával szemben, szinte a Naphegy tetején, amit javarészt társadalmi munkában mi magunk építettünk fel, de oda a „Tilos az Á...” szabályt alkalmazva nem mehettünk be. Erről a gyorsléptű, vállból mozgó zord és keménylelkű gondnok, Jenő gondoskodott, sajátos szabályokat hozván és alkalmazván a pályán. Először csak „Most nem lehet, mert nyírom a füvet”, avagy „ Most lett belocsolva a pályán a gyepp, tilos rálépni”, illetve a kicsit már keményebb: „ Hülye utcakölykök, ez nem azért van, hogy Ti kirugdossátok a gondozott füvet, különben is meccs lesz nemsokára, itt nem játszhattok” felkiáltásokkal zavart minket a franchba, majd később már szervezeti és személyi

döntéseket hozott, megszerezvén hozzá az I. kerületi Tanács Sport Osztályának, azaz magának M. elvtársnak a hozzájárulását.

Attól kezdve zárt kapuk mellett csak szervezett – általában felnőtt és fizető vagy haveri - csapatok és iskolai „foglalkozások” látogathatták a féltve őrzött gyepet, szólt a gyöpös gyöpmester begyöpösödött verdiktje, aki ily módon átvette a korlátlan uralmat egykori munkánk felett. Persze, valójában mindezt azért, hogy kevesebbet kelljen dolgoznia, és semmibe vehesse a bennünk dúló igazságérzetet, miszerint: „Mi dolgoztunk benne társadalmi munkában, talicskáltuk a sítet, romokat, planíroztuk a terepet, azért, hogy sportpálya legyen ebből a háborús romhalmazból, gaz- és sít halomból, most meg ki vagyunk zárva belőle”.

Nem is sejtettük, hogy próbababái vagyunk a harminc évvel későbbi privatizáció és globalizáció rendszerének, amikor is szinte az összes társadalmi javakkal már ezt tették a ’90-es évektől kezdődően. Ha Jenő tudta volna, hogy kitalálta a rendszerváltást 1965 körül, biztos szabadalmaztatja. Ma gazdag lenne.

De Jenő ma is, 50-60 év elteltével is – valahonnan fentről – gondnoka és elkötelezett őre a sportpályának. Ez az ő örökös büntetése. De élvezi. Biztosan élvezi. Szívünk mélyén utáltuk, de nem haragudtunk rá igazán, mert ösztönösen éreztük, Ő ezt meggyőződésből, hittel teszi. Azt hiszi, az úgy jó. A Jenőség persze jelenség, hány és hány Jenő forog együtt a jó öreg bolygóval napszámban...

Szó, mi szó, ma is gyönyörű a gyepp és néha még emberek is mozognak rajta a megszabott rendben. Ma már zordon „kőtábla” hirdeti a kapu mellett, ki és hogyan használhatja a sportpályát. Én viszont most már jól kitolok Jenővel. Így öreg fejjel és lábakkal már nem is akarok besettenkedni focizni a gyöpre, hiába is tiltaná.

Szóval, ilyen megoldandó társadalmi feszültségek pofonegyszerű levezetésére hozták létre ezt az életveszélyes és időtlen Ketrecet, ahol az aszfalton nyugodtan dühönghattünk, törhettük kezünket-lábunkat, tudomásul véve az íratlan szabályt, hogy aki oda a kis nyitva hagyott részen belép, saját felelősségére teszi... Míg fent a tetőn, üresen állt akkor a sportpálya, viszont nagyon szép volt.

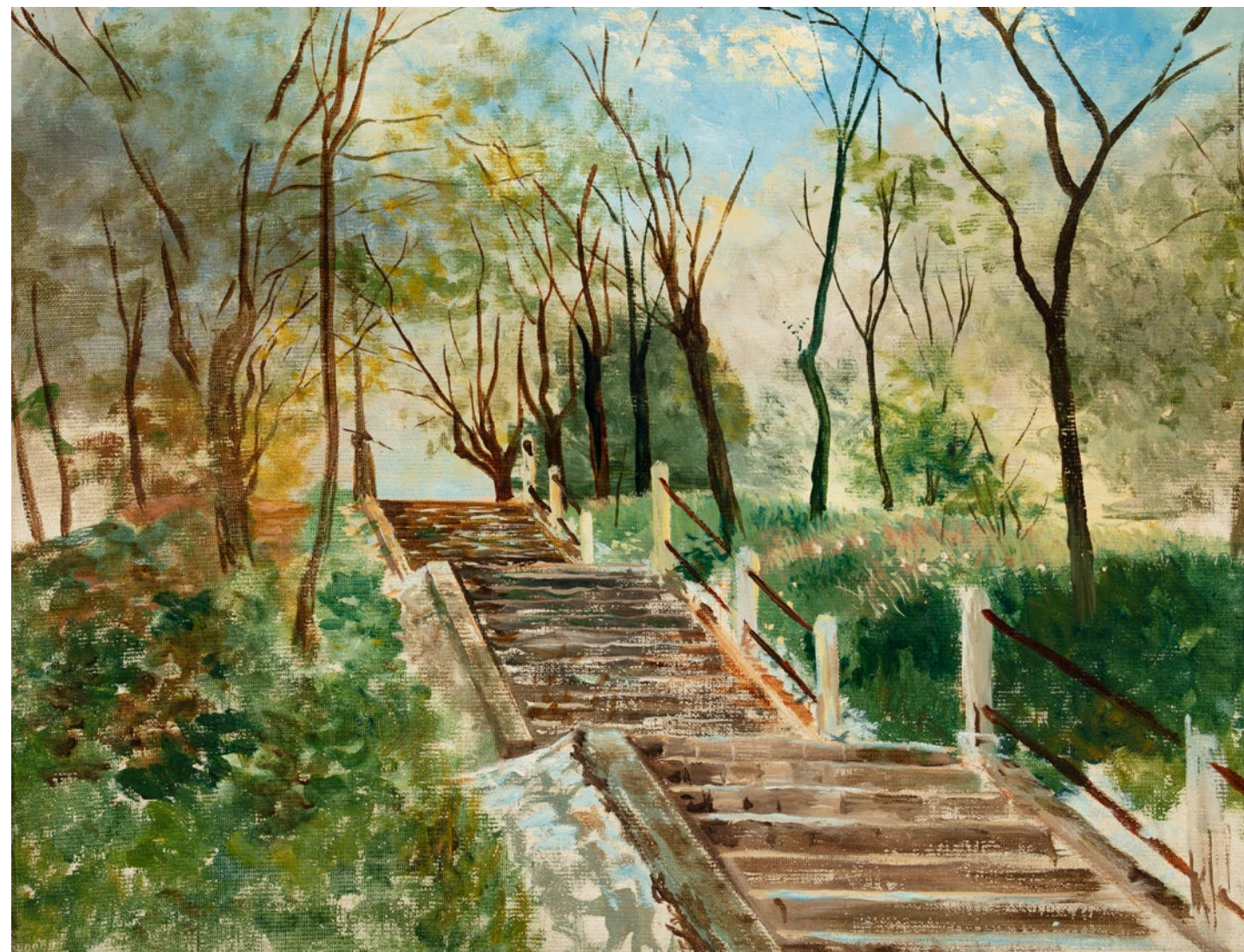
De ezen ifjúkori morgásaim és ellenállásom felnőtté válásom után sem maradtak el. Folyton kerestem az igazságot, nem ismerve a mondást: Nagyon szeretik azt, aki az igazságot keresi, de gyűlölik azt, aki meg is találja.

Egy később óriási karriert befutott főnökömmel vitáztam – apai örökségként – egyszer egy „disznóság” kapcsán, én, mint állami ellenőr, és Ő, mint a nagyfőnököm. Mondtam neki látván, hogy kezd bagatellizálódni az általam feltárt társadalmi visszásság, hogy: Főnök, kérlek, legyünk keményebbek. Hisz ismered a mondást, hogy „vétkesek közt cinkos, aki néma!” Csak nem hagyjuk szó nélkül ezt a disznóságot... stb... Gyorsan jött a válasz: Jaj, barátom, kérlek, hidd el nekem, hogy a mondás valójában úgy helyes és célravezető, hogy: „Vétkesek közt hülye, aki beszél!...” Nagyon frappánsnak tartottam és jót nevettem rajta, ahelyett, hogy tanultam volna belőle.

AZ EGYKORI TENISZPÁLYA BUDÁN, A HEGYALJA ÚT ÉS TIGRIS U. TALÁLKOZÁSÁNÁL | 1967
olaj, vászon
42 x 50 cm

A KŐMŰVES LÉPCSŐ A TABÁNBAN | 1956
olaj, falemez
32 x 42 cm

TABÁNI LÓVERSENY

Ma már elképzelhetetlen lenne, de az 1960-as évek elején még volt lóverseny a Tabánban. A Krisztina körúttal párhuzamos pálya – színes gerendákkal, akadályokkal – a viszonylag egyenletes zöld gyepen került kialakításra, és tavasztól ősziig hétvégenként gyakran ugratták a lovakat a pályán, az összegyűlt közönség legnagyobb örömére.

Ez a kis kép ezt örökítette meg. Később a motorizáció, a környék átépítése véget vetett ennek a szórakozásnak. A területen egy nagy transzformátorház épült, a lovakat pedig amúgy is kitiltották a városból.

LÓVERSENY HÉTVÉGÉN A TABÁNBAN, A 60-AS ÉVEKBEN | 1962

olaj, falemez

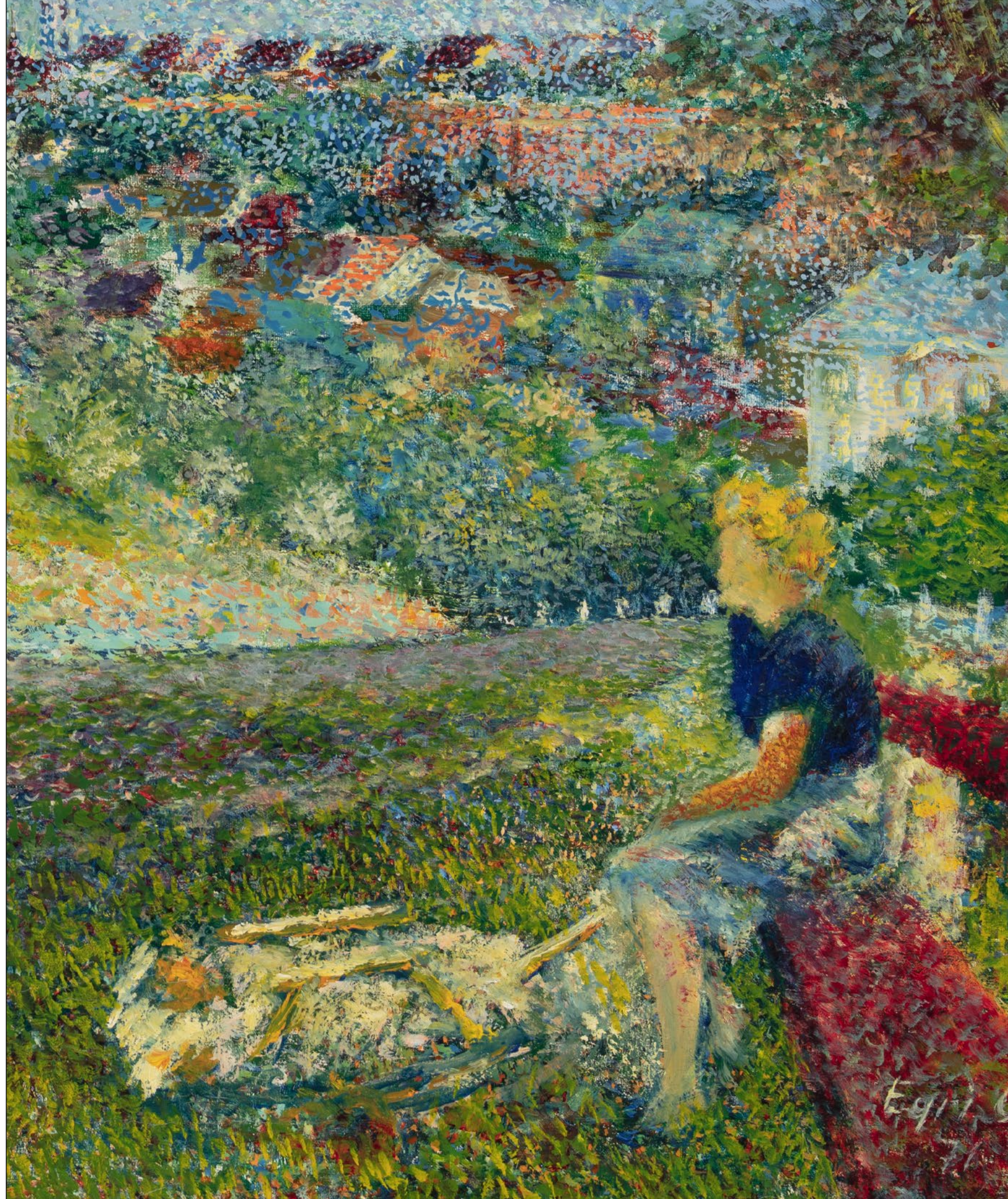
16 x 23 cm

TABÁNI PIHENŐ PAD, DOMBOLDALLAL A GELLÉRTHEGY UTCÁNÁL, BABAKOCSIS FIATAL ANYUKÁVAL | 1971

olaj, vászon

60 x 80 cm

TABÁNI TÁJ GYÜMÖLCSFÁKKAL | 1978
olaj, vászon
50 x 60 cm

GELLÉRTHEGY UTCA A TABÁNNÁL, HÁTTÉR BEN A MÁTYÁS TEMPLOMMAL | 1959
olaj, falemez
18 x 24 cm

ESŐS HÉTVÉGI NAPHEGY UTCA A TABÁNNÁL (A NAPHEGY ÉS CZAKÓ UTCA TALÁLKOZÁSA) | 1963

olaj, karton

24 x 30 cm

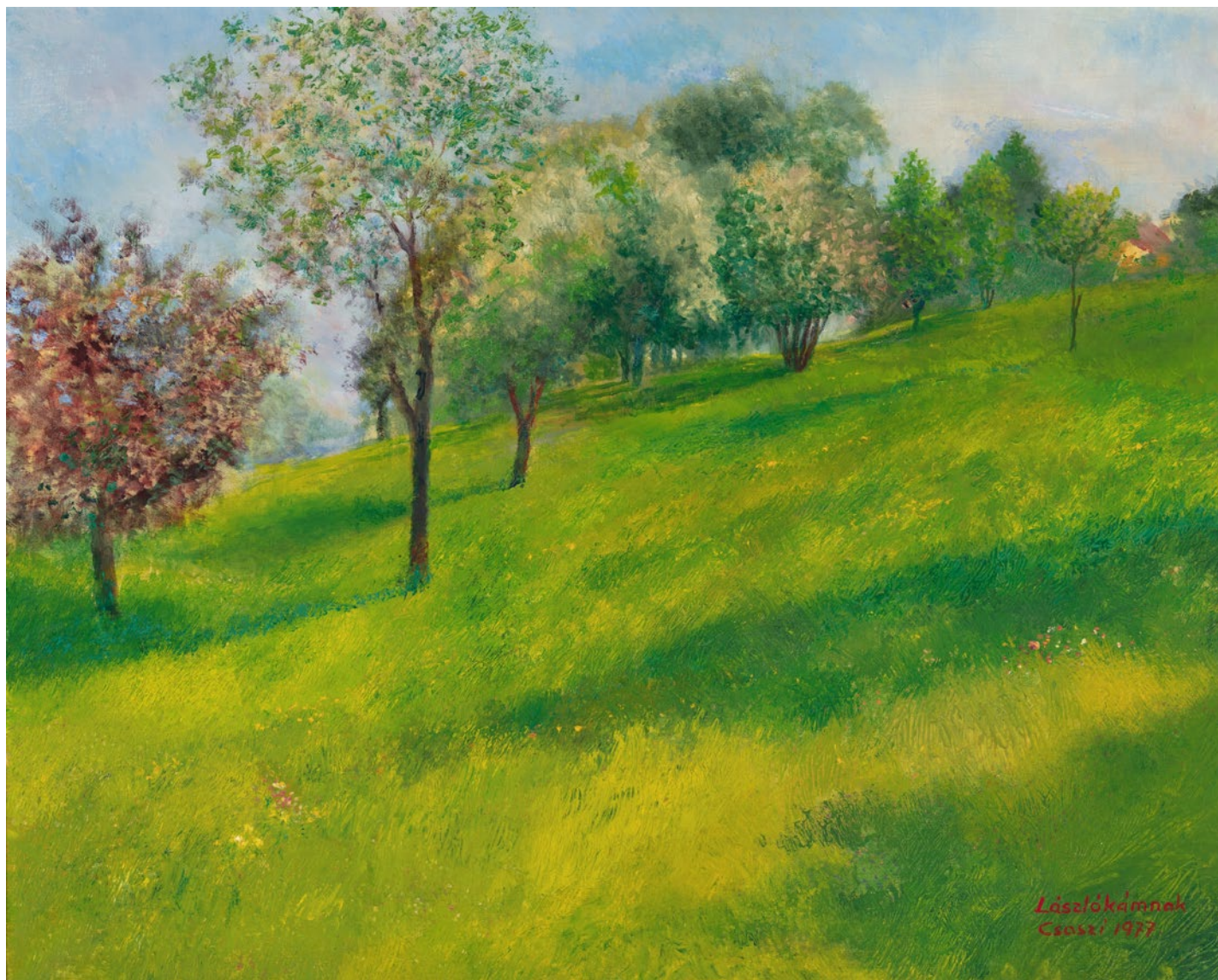

HORVÁTH-KERTI SÉTÁNY EGY FÉL PADDAL FELIRAT: LÁSZLÓKÁRMNAK CSOSZI | 1974

olaj, vászon

60 x 50 cm

TABÁNI TÁJ, FÁK A ZÖLD DOMBOLDALON, FELIRAT: LÁSZLÓKÁMNAK CSOSZI | 1977
olaj, vászon
61 x 75 cm

RÉG ELFELEDETT TABÁNI SÉTAÖSVÉNY | 1959
olaj, falemez
30 x 40 cm

A GELLÉRTHEGYI VÍZTÁROZÓ ELŐDJE

Budán, a Gellérthegy aljában, a Hegyalja út, Sándor utca és Orom utca ölelésében volt az a némileg elhanyagolt, vagy inkább természetességében meghagyott fennsík, ami igencsak multifunkciós szerepet töltött be a környék lakosságának legnagyobb örömeire, és amit ezen a festményen láthatunk megörökítve.

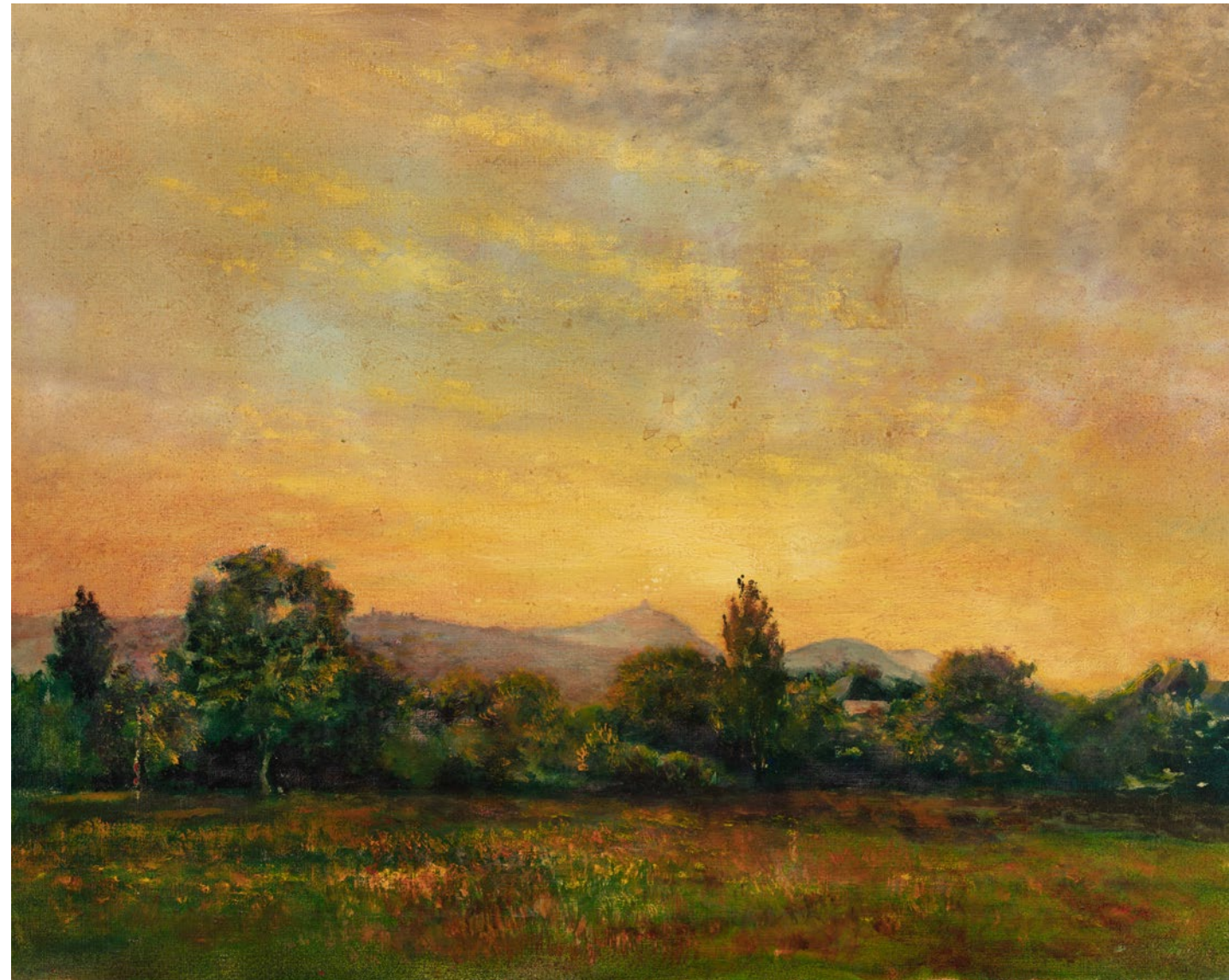
Kora tavasztól izgalmas focimeccseket játszottak a fiúk, az ott elhelyezett egy-két padon kismamák pihentek és napoztatták a babákat, az idősek pedig hatalmas sétákat tettek a tiszta levegőn, senkitől sem zavartatva. Volt azonban két nevezetes nap, amikor ez a rend átmenetileg felborult.

Május elsején és augusztus huszadikán. Ilyenkor óriási kavalkád volt a területen, tódult a majálisra és augusztusban a hármas ünnepre a fél város. A fennsíkot ellepték az árusok, a körhintások, ott volt mindig elmaradhatatlanul Guszti bácsi, a céllövöldés, némileg elállított célzógömbű puskáival, a kisebbeknek a “halászos néni”, aki még a böszmébneknek sem kegyelmezett, csak ha kifogták a “halat”, akkor kaphatták meg a simlabda jutalmat, stb..stb...

A büfések is “arattak” rendesen, szólt a zene, ezeken a napokon a fennsíkon eluralkodott az önfeledt boldogság és szabadtéri vurstli hangulat. Néhány méterrel odébb, a “Katlanban” pedig a Szabadtéri Színpadon, a színpadot körülvevő dombokon ülő nézők örömeire, a “kis” Kabos, Csala Zsuzsa, Lóránc Lenke, Szuhay Balázs, Fónay Márta és társaik szórakoztatták a nagyerődeműt ma már ódonnak tűnő, és már akkor is néha erőltetett jeleneteikkel vicceikkel.

De mi mindenért hálásan tapsoltunk, hisz “élőben” láhattuk őket, és főleg ingyen. Televízió híján ez nagy esemény volt. Ma már érdekességnek és különlegességnek tűnhet, de az ünnepek és a nagy hajcihő végeztével sem maradt a helyszínen tonnányi szemét, a következő hétköznapra minden szépen elsimult, csak a körhintások és sátrasok pakolták még össze a betyárbútort, azután visszatért minden a régi kerékvágásba. Futball, séta, napozás, beszélgetések, várva a következő majálist.

Aztán az 1970-es évek elején elindult a nagy gellérthegy víztározó építése, és a képen látható fennsík ebben a formájában eltűnt. Az építkezés befejezése után szépen rendbe hozták a környéket, és kialakult egy vonzó, de már egészen más arcát mutató sétapark.

EGYKORI GELLÉRTHEGYI FENNSÍK, LIGET A SÁNC UTCÁNÁL (MA MÁR A VÍZTÁROZÓ TETEJE) | 1961

olaj, vászon

40 x 50 cm

Amint már említettem, folyton ott füleltem gyerekként, amikor Apu – festegetés közben – Zsüllel beszélgetett festészetről, technikákról, festőkről, stb... Különösen tetszett, amikor Segantini olasz festő műveiről beszélgettek, pointilista műveit, remek ecsetkezelését taglalva, vagy amikor Tiziano műveit emlegették, amelyeket szenzációs és egyedi módon – ecsetet nem használva – az ujjával festett. Több évtized múlva volt szerencsém Tiziano egy ilyen művét, a gyönyörűsége Pesaro Madonnát – amelyet, valóban hihetetlen – az ujjával festett, Velencében, a Frari székesegyházban látni és csodálni. De térjünk vissza Segantini mesterhez. Tetszett ez a név, és ahogy Zsül meg Apu elmélkedtek művészetéről, ezeket mind jól megjegyeztem.

Egyszer jöttünk haza Anyuval a nagymamáéktól a 63-as villamossal (ma már 56-os), és a Döbrentei tér környékén a kalauz bekiabált a kocsiba (ma már se kalauz, se nyitott peronú villamos, szóval további tévedés kizárva), hogy: “A Segantini tér következik”. Kinéztem, gyönyörű nyírfákat láttam, sziporkáztak a napfényben, mögöttük a Gellérthegy magasodott, romantikus, szinte mediterrán kis házak a környéken az Aranyszarvas Házzal, és én boldogan ügettem hazáig Anyuval, a lakásba belépve azzal kezdtem: “Képzeld Apu, a régi Erzsébet híd környékén van Segantini tér. Tudod, ahol a nyírfákat is festetted. Na, mit szólsz?” “Mit szólok – mondta Apu, szokott szkepticizmusával – biztos ez?” Ott, ahol egy országban még egy klozet sincs elnevezve Galileiről, aki a világ rendjét helyre tette... (megjegyzem, ez így van a mai napig is...). “Talán rosszul hallottad kisfiam.” “De Apuuu, nem! Biztosan jól hallottam, és ott vannak a fák, meg amiről beszéltetek, a kalauz mondta, biztos igaz!”

Nos, aztán sokára kiderítettük, hogy valóban félrehallottam, reménykedve a lehetetlenben. A Szarvas térről volt szó, amit egy darabig, kb. 20 évig, 1958-ig “Szebeny Antal” térnek hívtak, egy képviselő után, és én ezt hallottam félre Segantininek. Mert ugyebár nekem Szebeny Antal semmit nem jelentett, másnak sem, így aztán vissza is kapta a Szarvas tér, a gyönyörű Aranyszarvas Házzal az eredeti nevét. Így állt helyre a történelem igazságos rendje, legalábbis, ami Szebeny Antalt, Giovanni Segantinit, illetve az Aranyszarvas Házat és teret illeti. Galileire – és persze Segantinire – még várunk. Ez a hosszú élet titka.

SZARVAS TÉRI NYÍRFÁK NYÁRI ALKONYATBAN | 1961

olaj, vászon

50 x 60 cm

A GYANÚS „ELEM”

Délutánonként, amikor Apu négy óra után hazaért a munkahelyéről, amit egy bürokratikus semmittevő „hivatalként” tiszta szívéből utált, megebédelt, és „élni kezdett”. A reggel fél nyolctól addig eltelt időt elvesztegetettnek tartotta és ilyenkor előtört belőle az újító vágy, valódi énje, az alkotó, a gondolkodó kreatív mérnök, vagy a festőművész, avagy mindkettő egyszerre. Persze, ezt megelőzően még néhány rituálén kellett átesnie.

Ahogy ballagott a Naphegy utcán felfelé, én már az ablakból lestem őt, és gyorsan elbújtam a ruhásszekrényben. Aprókat csengetett a fűsiketítő és rémisztő hangú csengőn, Anyu engedte be. Első kérdése az volt: Oszika? Nahát, hol ez a gyerek? Anyu – én a ruhásszekrényből hallgattam – álnaivan mondta, gondolom közben erősen kacsingatott: Nem is tudom, biztosan elment valahová. Na jó, akkor megkeresem. És hosszas keresgélés után, mert hát hová is lehetett elbújni egy ötven négyzetméteres, alig berendezett, félig üres lakásban, „megtalált”. Felemelt, magához ölelt, én meg közben benyúltam a zakója zsebébe, mert alig vártam, hogy hozzáférjek a „madárlátta” vajaskenyérhez, amihez már jócskán hozzátapadt a papírszalvéta, sőt néha egy-egy dohányszemcse is, ami a Terv-es cigisdobozból kiszóródott. Anyu csomagolt neki reggelenként uzsonnára egy vajaskenyeret, de Ő soha nem ette meg, mert tudta, hogy délután keresni fogom, és nagy boldogan megeszem, nem mintha nem lett volna otthon mindig egy egész vekni, de hát ez más... Anyu korholta ezért Őt is, engem is.

Mindig a szobában ettünk, mert a konyhában nem fértünk el az esztergagép (a „kisgép”) miatt. A bombatalálat miatt csálén álló ajándék kredenc eszcajgos fiókjában is szerszámok, vágó és köszörűkorongok meg fűrészlapok és egyéb kincsek voltak, csillogó evőeszközök helyett. Azoknak Anyu valahol máshol kerített búvóhelyet. A kis fűrészkorongok izgalmas, eredeti funkciójukat vesztett kék-fehér, henger alakú kemény műanyag dobozákban rejtőzködtek, és csak sokkal-sokkal később tudtam meg, hogy a fedelükön kibetűzött Pessarium felirat nem a fűrészkorongok latin neve, hanem éppenséggel egész más típusú fűrészelések kelléke, amelyek lelkes használata foszthatott meg kisöcséimtől és képzeletbeli hűgaimtól.

Ebédre legtöbbször csak egy tál étel volt, valami egyszerű, hús csak nagy ritkán. Apu ebéd után még elszívott egy cigit, ezzel kezdődött a napi időpocsékolás után az új időszámítás, és gondolatban máris kedvencének hódolt. Szerette volna kitalálni és megkonstruálni a helyből felszálló repülőgépet, ami akár meg is tud állni a levegőben, de mégsem helikopter. Pontosabban azt

szerette volna kitalálni, miként lehet elkerülni a repülőgépeknél és helikoptereknél felhajtóerő híján a zuhanást, illetve megspórolni a költséges és hosszú kifutópályának legalább egy részét. Miként működik ez „egyeseknél” a természetben sikerrel. És itt kezdődött a baj. Rendszeresen tanulmányozta ugyanis az ilyen istenáldotta tulajdonságokkal már rendelkező természetes lényeket, amilyenek például a lebegőlegyek. Ezek valóban csodálatos kis lények. Hosszú ideig állnak a levegőben egy helyben, alig mozgatják kis kékes szárnyukat, aztán cikáznak egy nagyot, elrepülnek, visszatérnek, szóval ők már tudják a titkot. Apu pedig csodálta őket.

Az egyik ilyen ebéd utáni nyugalmas késő nyári délutánon is, hogy kiszellőztesse a fejét az „új gazdasági mechanizmus” csodás elrugaskodást sejtető állami terveitől és meglátogassa a jó anyatermészet titkait tudó barátait, a lebegőlegyeket, kísétált a Tabánba. Sok volt arrafelé a lebegőlégy, mert akkoriban még jártak a lovaskocsik, azzal hordták a tűzifát, szenet, miegymást, és hát a lovaknak sem lehet megtiltani...

Jó idő volt, a zakó a széken maradt, csak a rövid ujjú fehér ing és a biztonságot nyújtó hőzentrágerrel ellátott hosszúnadrág volt rajta, és elandalodva a gyönyörű délutánon, feltalálói gondolataitól vezérelve már ott is állt az általa már többször megfestett tabáni lankák tetején, szemben a budai Vár rommá lőtt, de még így is gyönyörű palotájával, tornyaival. A randi sikerült, a lebegőlegyek előkerültek az alkonyatban, hiszen ők akkor szoktak, ott „ácsorogtak” a levegőben, cikáztak, Apu meg teljes odaadással nézte őket, leste a titkukat, persze mindhiába. Hiába? Vagy mégsem? A tenyerét vízszintesen tartva egy-egy lebegőlégyhez közelített, néha szinte már rászálltak a kinyújtott tenyérre, ami hol emelkedett, hol süllyedt, a kis repülők mozgását követve. Hosszú félórák is eltelhettek így, némaságban. A Nap már lemenőfélben volt, Apu meg csak emelgette, süllyesztgette a tenyerét a néptelen és csendes tabáni délután nagy békességében az árnyas Kőműves lépcsőtől nem messze, háttérben a Várral, a lejtő tetején álldogálva, a lebegőlegyek kénye-kedve szerint, egészen el volt bűvölve tőlük. Hunyorított is néha egyet-egyet, hátha úgy előbb meglesz a titok.

Egyszer csak egy súlyos kéz nehezedett a vállára:

- Jó napot kívánok! Igazolja magát! Mit méricskéli maga a budai Várat? Elment az esze? Ilyen nyilvánosan próbál ellenséges tevékenységet folytatni, ember! De én látom ám, hogy nem bolond! Na, ide az igazolványt és semmi további gyanús mozdulat! Figyelem magát már egy jó ideje.

Igen, ez a természet láncreakciója. Mindenki figyel mindenkit. Apunál semmiféle igazolvány nem volt, itthon hagyta, de minek is, csak kísétált a pár száz méterre lévő Tabánba, a jól végzett napi hivatali semmittevés után, mit sem sejtve. Eközben mi sem tudtunk semmiről, a Nap meg már lement, kezdett erősen alkonyodni.

Anyu egyre idegesebb lett: Hol van már a Csozsi, nem szokott egy óránál tovább sétálgatni, merthogy ezt az „ellenséges tevékenységet”, azaz a lebegőlegyek megfigyelését rendszeresen csinálta ám... Észre sem véve, hogy a legyek mögött ott van a Vár, teljes romos pompájában.

Apu, a gyanús elem ezalatt besétált a szervvel a rendőrségre. Eleinte javasolta neki, hogy menjenek talán a Naphegy utcán, így útba ejthetik a lakást az otthon felejtett igazolvánnyal és kész, de a rendőrnek nem volt ínyére, hogy két dombon is át kell sétálni, és határozott karjelzéssel a másik utcát, a Gellérthegy utcai lejtőt jelölte ki útirányként. Így masíroztak kettesben békésen, légvonalban cirka húsz-harminc méterre a személyi igazolványtól az alkonyatban. Apu állhatatosságát jelzi, hogy az elvtárs szót még ebben az igen kritikus helyzetben sem mondta ki. Jöjjön, aminek jönnie kell!

Útközben barátságosan próbált mesélni a rendőrnek a lebegőlegyekről, de az ettől egyre gyanakvóbb lett. Apu végérvényesen megadta magát, különben is, rendőrrel még nem sétált a Tabánban meg a Krisztinavárosban. Mindig van egy első eset...

Aztán úgy este hét felé megcsörrent a telefon. A Pauler utcai rendőrkapitányságról telefonáltak, hogy előállítottak egy „gyanús elemet”, aki a budai Várat méricskélte kézjelekkel hosszasan, igazolni nem tudja magát, de azt állítja, hogy ő egy Egri Oszkár nevű mérnök és festőművész, ráadásul súlyosbítóként valami Tervhivatalra is hivatkozott munkahelyeként, itt lakik a Naphegy utca 7-ben, és szerinte semmi rosszat nem tett.

Nosza, Anyu lekapta a kötényét, és szaladt le Apu igazolványával a rendőrségre, hogy kiengedjék szegényt, meg különben is, kész a vacsora, finom kertészpecsenye lesz...

Na, nagy nehezen kiengedték Aput, a gyanús elemet a rendőrségről, de a lelkére kötötték, hogy illet többé ne csináljon, mert nagy baja lehet még ebből. Utána még sokáig nem tudtuk, sírjunk vagy ne vessünk ezen a bárgyúságon, de mindenesetre

Anyu, akinek nagyobb gyakorlati érzéke volt, ajánlotta Apunak somolyogva, hogy tényleg jobban vigyázzon, vigyen magával ilyenkor egy újságot, lehetőleg Népszabadságot, és heveredjen le a fűbe, lehetőleg kikerülve a legyek uzsonnázó helyeit, és nem baj inkább, ha bolondnak nézik, és persze legyen nála a „flepni”, azaz a személyi igazolványa.

Hát így úszta meg a budai Vár akkor az ellenséges tevékenységet. Arra maga a Szerv sem gondolt, hogy vajon a szarrábombázott Palotának mit árthat valaki, aki a túlsó dombról néha „integet” neki... de hát az ellenséges módszerek kiszámíthatatlanok, és valóban, „az a gyanús, ami nem gyanús”.

Nagy kárunk nem lett az ügyből, mindössze annyi, hogy a kertészpecsenye kihűlt, ehetetlenné vált, így aztán aznap este is sült zsíros kenyér volt pirospaprikával.

TV és egyéb szórakoztató médium nem lévén, egész este ezen röhögött a család, meg a fél ház, mert a nyitott ablakokból kikukucskáló csodálkozó, unatkozó és kíváncsi szomszéd fejeknek azonnal el kellett mondani, mi is az a rendellenesség, amiért az egyébként hivatalosan is régóta különccé nyilvánított Csozsi és folyamatos villámhárítóként működő hitvese, Magdi, azaz Anyu, ily késői órán, este fél nyolckor némileg feldúltan együtt trappolnak felfelé a Naphegy utcában.

Egyvalaki azért rosszallóan odacsípett:

„Magdi, ezt igazán nem kellett volna” – jegyezte meg a másodikról Ibolya néni, a pártsejt bizalmi – veletek mindig van valami.

Hogy ezen aztán tényleg sírtunk, vagy nevettünk, arra már nem emlékszem. Ha a befuccsolt kertészpecsenyére értette, akkor viszont esküszöm, igaza volt. A kertészpecsenye ugyanis a szegények igazi lakomája volt. Miből is állt? Egy szép nagy zöldpaprika kettévágva, kicsumázva és zsírban, vagy olajban kisütve. Jól megszóзва, hagymával, pirítós kenyérrel, teával mennyei falatok voltak. Vagyis aznap csak lettek volna...

Jó, tudom, hogy az igazi kertészpecsenye az a téli sütőtök szelet, de mi akkor is ezt hívtuk annak, és kész. Egyébként találóbbr is, szerintem. A le nem zuhanó repülőre pedig még várni kell egy darabig. Legyünk igazságosak, azért ez nem a rendőr hibája...

TABÁNI TÁJ HÁTTÉRBE, A BETHLEN UDVAR ÉS A BUDAI VÁR | 1962
olaj, falemez
30 x 40 cm

RÉGI „KUTYAFUTTATÓ” SÉTAÚT A TABÁNBAN LÉPCSŐKKEL, VIRÁGZÓ FÁVAL | 1961
olaj, vászon
50 x 60 cm

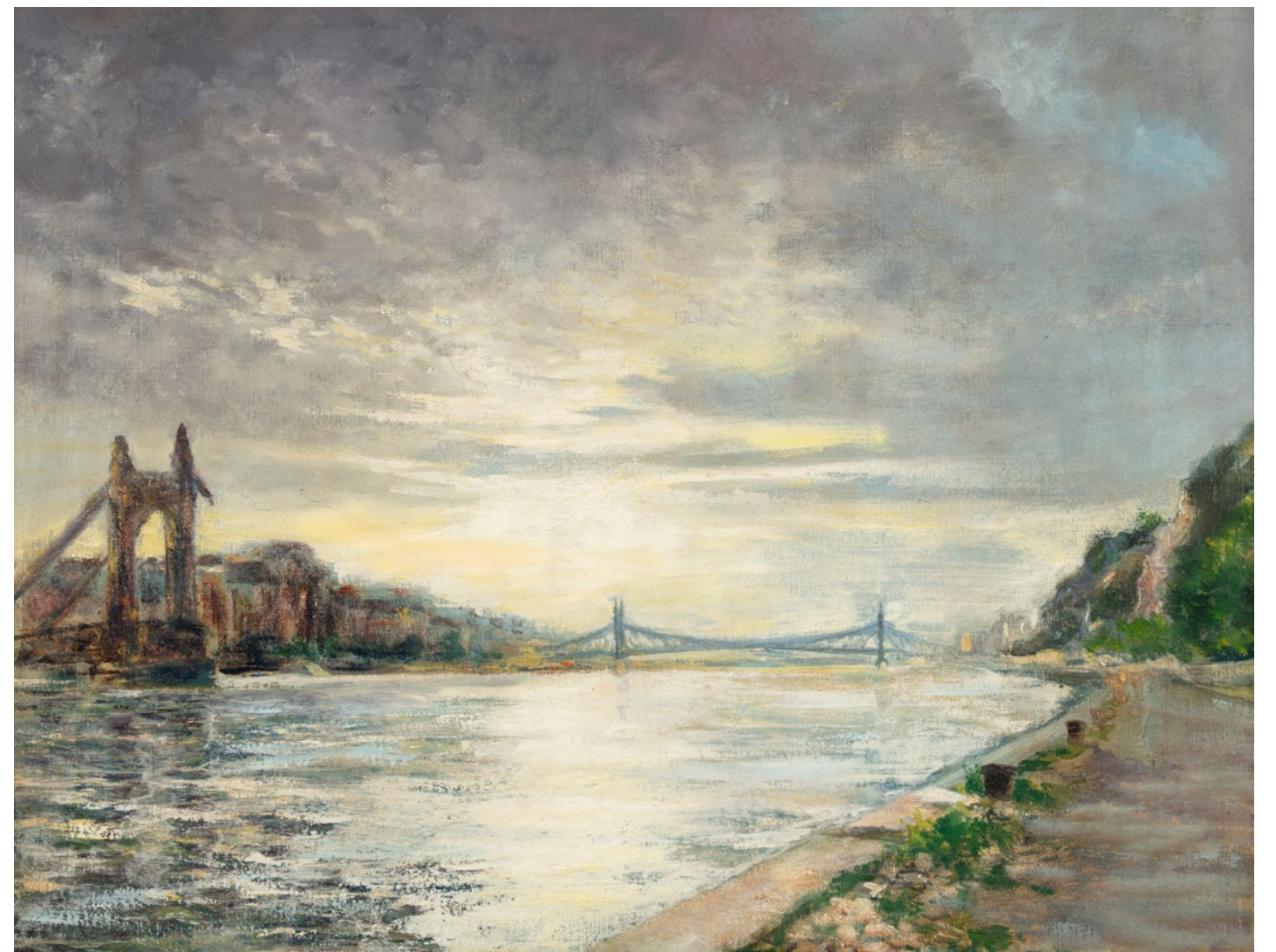
SZARVAS TÉRI NYÍRFÁK TÉLUTÓN (AMIKOR MÉG SZEKENY ANTAL TÉR VOLT) | 1957
olaj, vászon
40 x 50 cm

A NAPHEGY ÉS A TABÁN TALÁLKOZÁSA NAPHEGY U., GELLÉRTHEGY U. | 1960
olaj, vászon
32 x 41 cm

A BUDAI VÁR LÁTKÉPE A PESTI DUNAPARTRÓL, MÉG HILTON ÉS TÁRSAI NÉLKÜL | 1958
olaj, vászon
33 x 43 cm

A RÉGI, FELROBBANTOTT ERZSÉBET-HÍD ROMJAI A BUDAI RAKPARTRÓL NÉZVE | 1958
olaj, vászon
33 x 43 cm

A BUDAI VÁR. A BUZOGÁNYTORONY ÉS A ZSIGMOND TORONY EGYKORI LÁTKÉPE A TABÁNBÓL | 1960
olaj, vászon
35 x 36 cm

ESTI HALÁSZBÁSTYA, VÁZLAT | 1963
olaj, falemez
17 x 23 cm

The painting is a horizontal composition divided by a thin vertical line. The left side shows a rocky, pebbly bank in the foreground with a small boat partially on land. Two figures are in the boat, one in orange and one in red. A long pole or oar extends from the boat towards the water. In the middle ground, a small group of figures stands on a sandy or muddy bank. The right side of the painting shows a vast, calm body of water with a light blue and greyish-green color palette. The overall style is impressionistic, with visible brushstrokes and a focus on light and color.

VÍZPARTI FESTMÉNYEK A DUNA ÉS A BALATON MELLETT

A FOLTOS MELEGÍTŐ

Arra jól emlékszem, hogy az iskolában, talán 1965 őszén, a tanév kezdetén mindenkinek el kellett mondani, mit csinált a nyáron, hol nyaralt, stb.... Én csak hallgattam, hogy a többiek hol s merre jártak, Balatonnál, külföldön, nagymamáknál vidéken (nekem olyan nem volt). Mire rám került a sor, már meglehetősen feszengtem, majd kinyögtem, hogy: Mi a Dunakanyarban nyaraltunk. Nem is füllentettem nagyot, hisz a Duna pár száz méterenként kanyarodik kicsit, de a tanító néni nem hagyta annyiban: Ó, az gyönyörű. És melyik településen? Hááát, a Római parton. Jaj, kisfiam, az nem a Dunakanyar, az csak Óbudán egy strandoló hely.

Hát, így kezdődött nekem 1965-ben a mai napig tartó szerelmem a Római-parttal, ami az 1970-es évek elején folytatódott... Apu festményei is ezt örökítik meg.

Anyu, mint a család kapcsolataiért felelős diplomata a házban, azaz Ő hozta helyre, ha Apu véletlenül elküldött valakit melegebb éghajlatra valami kotnyeleskedés révén, a házban lakó volt kolléganőjétől és játszótársam édesanyjától kisírta – pénzünk utazásokra nem lévén – hogy ha lehetséges kapjunk egy szakszervezeti beutalót a Római-parton lévő Duna-terasz KGM üdülőbe, a híres-nevezetes Sajtházba. Nem volt az egy nagy különlegesség, az üdülő egy hétvégi pihenő és vízisporttelep volt valójában, de hát oda csak az “arra érdemes dolgozók” kaphattak beutalót, és Anyu már nem dolgozott ott. Jutka néni azonban elintézte, hogy mégiscsak kaphassunk egy szakszervezeti beutalót.

Igaz, nem az emeleti panorámás szobák valamelyikébe, hanem a földszintre, és a “kanyarba” tudott csak szerezni, ami azt jelentette, hogy a szoba hátsó része az gyakorlatilag legfeljebb egy méter széles volt, de mi annak is nagyon örültünk, hálálkodva Jutka néni és a szakszervezet jótéteményének. Mégiscsak nyaraltunk mi is. (Ennek tudható be, hogy Apu később az egyik ott készült festményt már otthon kinagyítva, a szakszervezetnek ajándékozta. Ezt én az 1990-es években “felfedezve”, a szakszervezet és a KGM kimúltával visszavásároltam igen nagy boldogsággal, úgyse kellett senkinek, jószerivel, azt se tudták, miről van szó. Látnák csak ma – mint a rendszerváltás egyik nagy vívmányát – a hetvenes években “bauxitbetonosnak” és bontandónak kikiáltott szebb napokat megért üdülőt és kertjét. Siralmas, és elborzasztó. Égig ér a gaz, az épület “kicsontozva” meredezik a parton, ajtók, ablakok kitépve és részben befalazva, de – hiába az állítólagos “bauxitbeton” és az

életveszély – a ház dacol az idővel és a meggyalázottsággal. Néhány hajléktalan lakik benne nyaranta, és a romlás virágai dűlnak a környezetében. Sic transit gloria mundi.

Na de térjünk vissza oda, amikor még ez pihenést, kikapcsolódást és sportolási lehetőséget nyújtott az “átkos rendszer” polgárainak. Szóval, ha néha hozzájutottunk egy Duna-terasz beutalóhoz, elkezdtünk készülni a nagy és hosszú útra, egészen a Római-partig. Ez kicsit bonyolultabb volt egy valódi nyaralási beutalónál, mert ide szinte az “egész konyhát” vinni kellett, mivel a hely önellátó volt, ...ha jöttek lesztek, ha hoztok, esztek... alapon.

Így hát Anyu a konyhát csomagolta, Apu a festő felszerelést, én a könyveimet és a gitárt, úgyhogy indulásra úgy néztünk ki, mintha evakuálnánk magunkat a lakásból. Ám, hogy jutunk el a messzi célpontig? Ennyi csomaggal villamos, busz szóba se jöhetett. Így hát végül egy taxi érkezett a ház elé, és a sofőr legnagyobb megdöbbenésére, a “megyünk nyaralni” szózat elhangzása után lábasok és hasonló mellőzhetetlen tárgyak végtelen sorának bepakolása kezdődött.

Végül aztán szerencsésen megérkeztünk, és csodálatos napokat töltöttünk ott. Apu kedvére festegetett, Anyu a délelőtti napozás után remek lecsókat és paprikás krumplikat főzött a közös konyhán, én pedig naphosszat kajakoztam a Dunán. Néha megörvendeztettem az üdülőben lakókat néhány tucát, a Szentendrei szigeten “talált” kukorica csővel, olyankor az egész üdülőt a főtt kukorica illata lengte körül, és a délutánt mindenki “szájharmonikázással” töltötte. Nagy-nagy szerencsénkre remek idő volt, egy-két borús, esős napot kivéve. Ennek főleg Apu örült. Ugyanis már induláskor otthon némi vihar támadt akörül, hogy Apunak nem volt melegítő ruhája. A helyzetet nehezítette, hogy pénz se volt arra, hogy elmenjünk egy melegítőt venni. Anyu kitalálta, hogy – szintén latba vetve diplomáciai tudását – a Budavári Sportegyesülettől, a raktárból kölcsönkér egy melegítőt Apunak a nyaraláshoz. Boldogan hozta haza a szinte új, szép sötétkék melegítőt. Apu ránézett, és azonnal kijelentette, hogy na aztán Ő ezt fel nem veszi. Ugyanis a felső rész hátára szép nagy fehér betűkkel rá volt nyomtatva, vagy varrva, hogy melyik sportegyesület tagja viseli ezt. Apu pedig nem volt hajlandó semmilyen címkét, jelölést viselni magán, az előzményeket ismerve, kissé érthetően.

Most mi legyen? Anyu kitalálta, hogy az én egyik régebbi és hasonló színű melegítőmből egy téglalapot kivágva eltakarja a felírást, és egy csíkot varr a kölcson melegítőre átmenetileg. Remekül sikerült, tényleg takart és diszkrét volt. A célnak megfelelt, nagyon elégedettek voltunk, de Apu ismét makacskodott, hogy Ő bizony “foltos és foltozott” melegítőben nem fogja ott csodásítani magát, szóval ez neki se így, se úgy nem kell.

Anyu végtelen türelemmel és nagy élettapasztalatával elvágta a vitát: “Jó, rendben. Nem baj. Én azért elviszem. Majd felveszed, ha fázol”. Így is lett.

REGGELI IDILL A DUNA-TERASZON, SZÁRADÓ FÜRDŐRUHÁK | 1968
olaj, falemez
32 x 42 cm

NYÁRI DÉLELŐTT A STÉGEN A RÓMAI-PARTON | 1968
olaj, falemez
31 x 41 cm

ÁRVÍZ A DUNÁN

Ezen a képen a már többször “megénekelt” Duna-terasz üdülő kertje látható a Római-parton. A festmény 1965-ben akkor készült, amikor a Duna szinte egyik napról a másikra elkezdett vészjóslóan emelkedni, és az előrejelzések alapján várható volt, hogy az árvíz a buzgárokkal együtt napok alatt elönti az egész területet.

Aput a látvány nagyon inspirálta, és nem érdekelte árvíz, eső, festett Ő már zuhogó esőben egy ernyő alatt, ha megkapta őt egy téma. A víz emelkedése miatt mást úgyse lehetett csinálni, így Ő festegetett az üdülő kertjébe “szorulva”, mi meg összepakolva vártuk, hogy a gondnok az elárasztásra kerülő földszintről “felengedjen” bennünket egy emeleti, a víztől már védett üres üdülő szobába. A gondnok fontoskodott, szigorúskodott: “Nem lesz itt semmi, maradjanak nyugton, ide már nem ér fel a víz, stb..”.

Így aztán végül egy hajnalon, bokáig érő vízben csoszogva csak felengedett bennünket egy emeleti szobába, ahol a hátralévő időt vidáman eltölthettük, a már védett napernyős, közös nagyterazon hatalmas ping-pong bajnokságokat rendezve. A gondnok annyival lett csak “büntetve”, hogy alakja nem került fel még foltokban sem Apu egyetlen festményére sem, az Ő beosztását pár év múlva, mint üdülővezetők K. bácsiék vették át, helyes kislányukkal.

RÓMAI-PARTON, A DUNA-TERASZ ÜDÜLŐ KERTJE NYÍRFÁVAL, A DUNA ÁRADÁSA IDEJÉN | 1971
olaj, falemez
30 x 40 cm

BORÚS DÉLELŐTT A RÓMAI-PARTON, A DUNA-TERASZNÁL, MOTORCSÓNAKKAL | 1968

olaj, falemez

33 x 42 cm

AZ EGYKORI RÓMAI-PARTI DUNA-TERASZ ÜDÜLŐ (A „SAJTHÁZ”), NAGYÍTÁS MŰTEREMBEN | 1972

olaj, vászon

60 x 80 cm

A RÓMAI PARTI EGYKORI DUNA-TERASZ ÜDÜLŐ (AZ ÚN. „SAJTHÁZ”) | 1969

olaj, falemez

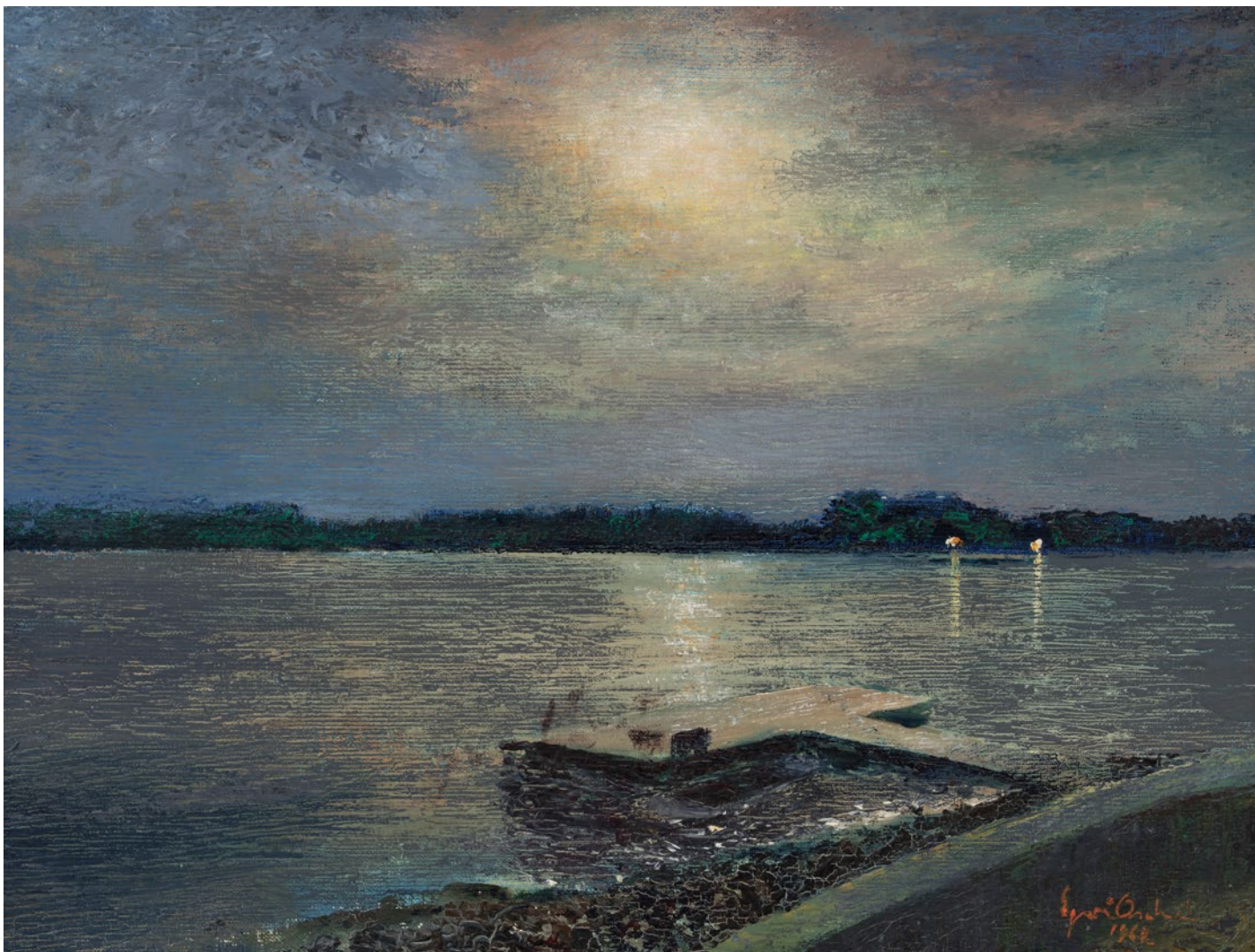
30 x 40 cm

DUNA-TERASZ HÁZ KÉPE A KERTBŐL A RÓMAI-PARTON | 1971
olaj, falemez
30 x 40 cm

DUNAI VÍZPART MEZŐVEL, VÁZLAT | 1963
olaj, vászon
40 x 50 cm

DUNAI LÁTKÉP AZ ESTI DUNA-TERASZRÓL, A RÓMAI-PARTI ÚN. „SAJTHÁZ” KERTJÉBŐL | 1967
olaj, falemez
30 x 40 cm

BORÚS DÉLUTÁN A BALATON-PARTON NÁDASSAL, BALATONSZÁRSZÓNÁL | 1961
olaj, falemez
52 x 42 cm

AZ ELŐKELO BEUTALTAK

Apu valahogy nagy nehezen “vigaszágon” szerzett a munkahelyén egy családos szakszervezeti beutalót a Hivatal elegáns, balatoni üdülőjébe. Na persze előszezonban, ami a garantált részleges rossz időt is már sejtetni engedte, (szerencsére nem így lett), illetve a B épület földszint utolsó szobáját, stb... De mégiscsak a Balaton, és egy kedvezményes üdülés.

Lázás készülődés, és eljött a nagy nap. Apu a biztonság kedvéért még egy-egy snájdig redőnygurtnival átkötötte a két ócska vulkánfiber bőröndöt, amelyeket ezen kívül már csak a jóindulat tartott össze. Ehhez jött még Apu “nagykazettája”, amivel a balatoni festészetre készült lelkesen. Napokig járt a városban, hogy ehhez beszerezze a vásznakat, falapokat, vakrámát, terpentint, “kopál lakkot”, és a Nagymező utcai Művészellátóban a mérgdrága, de nagyon klassz minőségű festékeket.

Nekem is kijutott egy rendkívüli tárgy: egy úszógumi, mert “majd a Balatonon végre megtanulsz úszni, de jó lesz.” Anyu varrt magának egy sikkos kis fürdődresszt, és minden együtt volt az indulásra. A Déli pályaudvarról indulva a sajátságos “illatú” másodosztályú vasúti kocsiiban röpké néhány órát töltöttünk, amíg az leért a balatoni célállomásra. Egyetlen előnye a hosszú és bűdös zötykölődésnek mindössze annyi volt, hogy ezalatt többször repetázhattam a barátságos Utasellátós bácsi fonott kosárban hozott kínálatából. Közben persze mindenki tódult az ablakokhoz, amikor végre megpillantottuk a csodás Balatont.

Az első, kicsit drámai meglepetés akkor ért bennünket, amikor lekászálódtunk a vonatról, és az üdülő felől érdeklődtünk. Ó, mondták a helyiek, nincs messze, itt van mindjárt a kanyar után. Na, ez falun annyit jelent, hogy fél napi járóföldre. Így is volt, ezt megerősítette a helyi fuvarozási társaság prominense, azaz egy idős ember, aki funkcióját tekintve vasúti hordárként működött az állomáson, egy kétkerekű kordé félig boldog birtokosaként, megbízókra lesve. Ő azért volt csak félig boldog, mert ugyan személyünkben fuvart szerzett, viszont tudta, hogy jó messzire kell kutyaolnia a kordéval, mire a kora nyári napsütésben a célállomáshoz érkezünk. Na, megalkudtunk, felkerült a sok ócska batyu a járgányra, a bácsi nekiveselkedett, mi pedig urakhoz méltóan próbáltunk utána sétálni, habár ez a későbbiekben inkább versenyfutás volt, mert az öreg igencsak erősen tolt, hogy túl legyen rajta.

Így trappolt és loholt hát a nyaraló különítmény az országút porában, miközben mellettünk elegáns hivatali autók száguldottak el. A java, a fekete leves azonban csak most jött. Azzal, hogy megérkeztünk.

Őrületesen disszonáns látvány volt, mert turnuskezdés lévén egymás után álltak be az üdülő kertjébe az elegáns hivatali fekete és egyéb színű Volgák, Warsavák, Pobedák, stb... Velük találkoztunk az úton, és aztán a hatalmas kertben lévő még hatalmasabb üdülőépület előtt. A csillogó fekete hivatali autók után végül mi is szó szerint “befutottunk” a hordár kétkerekű taligáját követve, ócska bőröndjeink társaságában. Az egyébként udvarias recepciónak elég volt egy pillantást vetnie a jelenetre ahhoz, hogy határozottan el tudja dönteni, miénk a földszinten a leghátsó és legkisebb szoba, amelynek ablakát szinte teljesen benőtte a tőle egy méterre álló fenyőfa, terebélyes ágaival. Mindegy, mi így is boldogok voltunk.

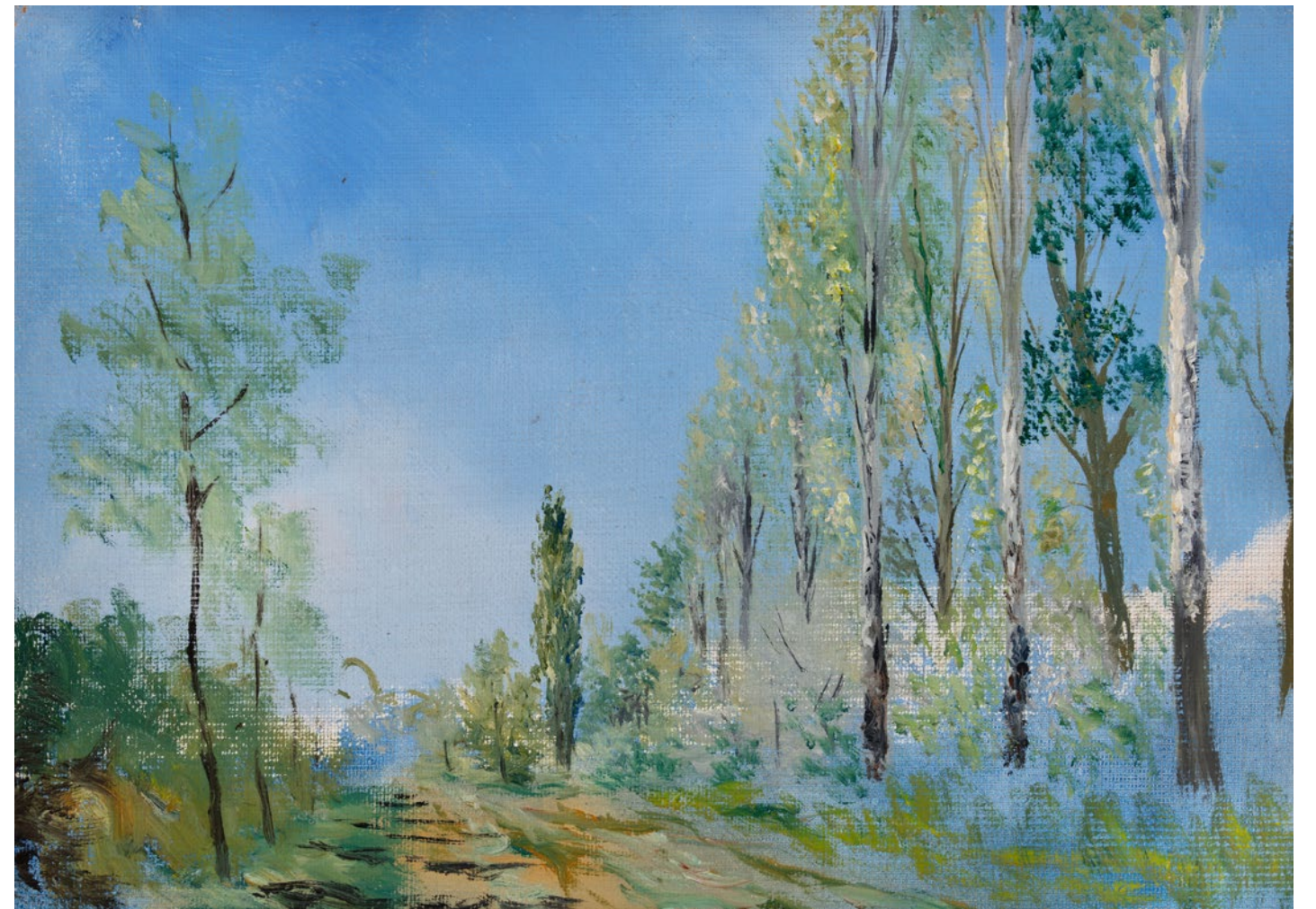
Nem kellett néhány nap, és ugye “innen szép a győzelem”, Apu volt a legcsodáltabb személy az üdülőben, hiszen, hiába hozta az elegáns autók hada az elvtársakat, művészi képeket festeni egyikük sem tudott. Ő viszont nagyon elmerült a sok-sok témában. Sorra kerültek a vásznakra és fa lapokra a kerti tó vízililiomai, a kikötő vitorlásai, a part, a helyi bakter, azaz Kocsor bácsi nyírfákból eszkábált horgász stégje, vagy az alkonyatban itató lajtoskocsisok. Nem győzött festeni, és mindenki ajánlgatta, hogy megvenné, stb... De – szerencsénkre – Ő nem kötött üzletet. Mindig csak annyit mondott szerényen, némi malíciával a tekintetében: Ez sajnos nem eladó. Egy kis dicsőség neki is maradjon, nem igaz?

„KOCSOR BÁCSI” STÉGJE RÉVFÜLÖPÖN, A NÁDASBAN, BALATONI KÉP | 1964
olaj, falemez
31 x 41 cm

A VÍZ ÉS AZ ÉG A BALATONNÁL | 1961
olaj, falemez
19 x 26 cm

FÖLDES ÚT A PART FELÉ FASORRAL, BALATONSZÁRSZÓN | 1961
olaj, falemez
19 x 26 cm

HAJÓ INDUL A BELVÁROSBA

A Hivatal üdülőjének saját kis csónakkikötője volt, két mólóval, stéggel, apró kis büfével, nyugágakkal, színes ernyőkkel és billegő bádog asztalokkal, kényelmetlen székekkel. A büfét nagyon találóan “Zanzi-bárnak” nevezték el, és a különféle tudatmódosító szereken túl, mint pálinka, bor, sör, stb... finom Bambi szörpöt is lehetett kapni, még hozzá valódi, télről eltett balatoni jégtömbbel lehűtve, narancs színre hasonlító kivitelben.

Kész Kánaán volt, főleg, hogy a stégnél ott virított csalogatóan egy nagy fa motorcsónak is, egy kiszolgált Johnson motorral a farán. A gondnok és egyben csónakmester, a napbarnított és kisportolt, idős H. bácsi minden reggel tíz óra előtt pár perccel egy tölcséres bádog megafonba többször bementa: “Figyelem! Figyelem! Motoros hajó indul a Belvárosba!”

Ez annyit jelentett, hogy a stégtől mintegy tíz percre a falu központjában lévő tényleges hajóállomásra vitte az utasait, fejenként két forint ellenében, ahol aztán fagyaltot, lángost, napszemüveget, képeslapot és vattacukrot lehetett vásárolni rogyásig.

Imádtam a vizet és a csónakázást, úgyhogy unszolásomra rendszeres utasai voltunk H. bácsi motorosának, amelyen kb. 10-12 picike fa ülés, inkább háttámlás sámlí biztosította a kényelmes utazást. De nem csak mi, N. bácsiék is többször beneveztek kislányukkal, amikor felhangzott tíz előtt a felhívás.

Olyankor az ott sétálók, napozók egymást előzve rohantak leróni a két forintokat, helyet foglalva, hogy le ne maradjanak a felejthetetlen és kalandos útról. N. bácsiék, azaz papa, mama és Ágika is gyorsan beültek a még szabad helyre, és már-már indult a teltházás járat, amikor N. bácsi felüvöltött: “Jaj, tessék várni, még ne! A pléden felejtettem a pénztárcánkat, anélkül mit sem ér az egész”. Kimászott a szárazföld biztonságához szokott testes papa a hajóból eléggé nehézkesen, és eltrappolt a napozóhelyük felé, miközben H. bácsi igencsak nagy türelmet erőltetve magára várakozott mindenkivel együtt a tűző napon.

A hajóban maradt N. néni szégyellte a dolgot, próbált az ügytől és megszegyenült férjétől elhatárolódni, és hogy ennek nyomatékot is adjon, fennhangon megjegyezte: “Én még ilyen hülye embert nem láttam!”.

A hajóban ülők ezt dicsérőleg nyugtázták, addigra N. bácsi is visszaérkezett, nehézkesen becsücsült a hajóba, és vígan eltöfögtünk a “Belváros” felé, igaz, némi “késéssel”, de semmiről le nem maradva. Apu meg addig végre nyugodtan festhetett a parton, a megritkult érdeklődők táborától nem zavartatva. N. néni mondása azonban még évekig jólesően visszhangzott az értő fülekben.

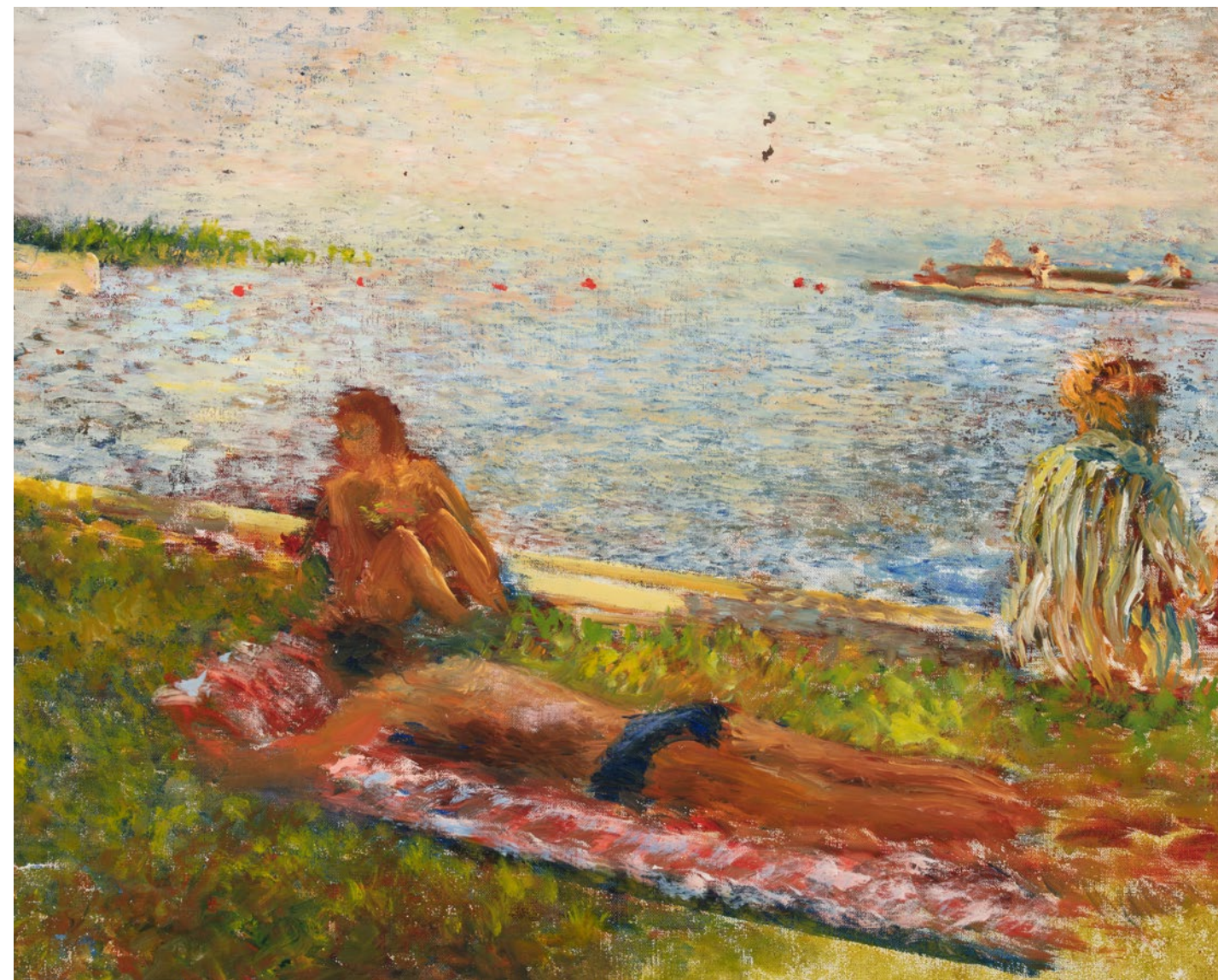
RÉVFÜLÖPI NAPERNYŐK A PARTON, A „ZANZI” BÁRNÁL, A VITORLÁS KIKÖTŐBEN | 1965

olaj, falemez

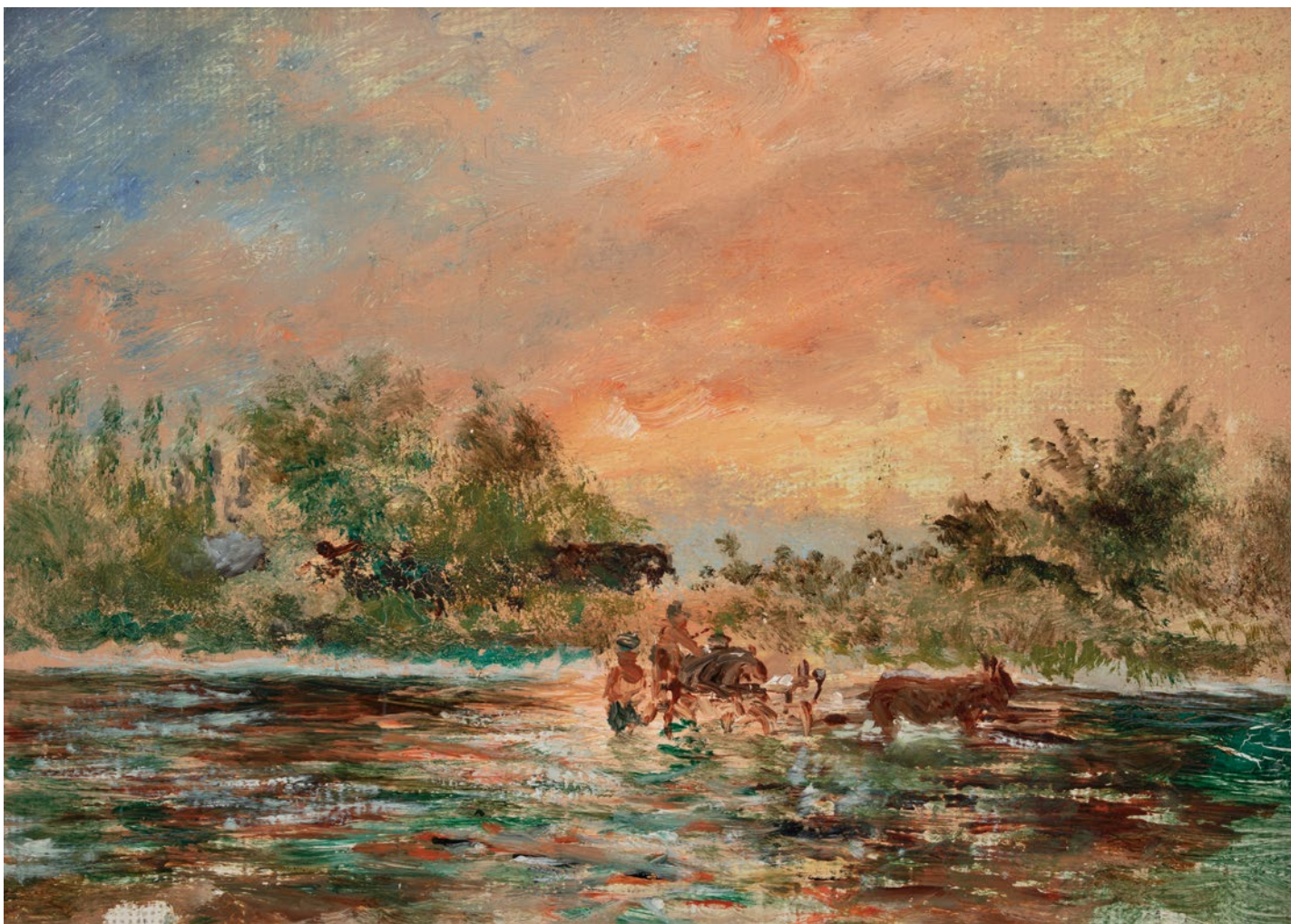
30 x 40 cm

FEHÉR VÁSZON NYUGÁGYAK A BALATONNÁL, CSOPAKON | 1966
olaj, falemez
19 x 26 cm

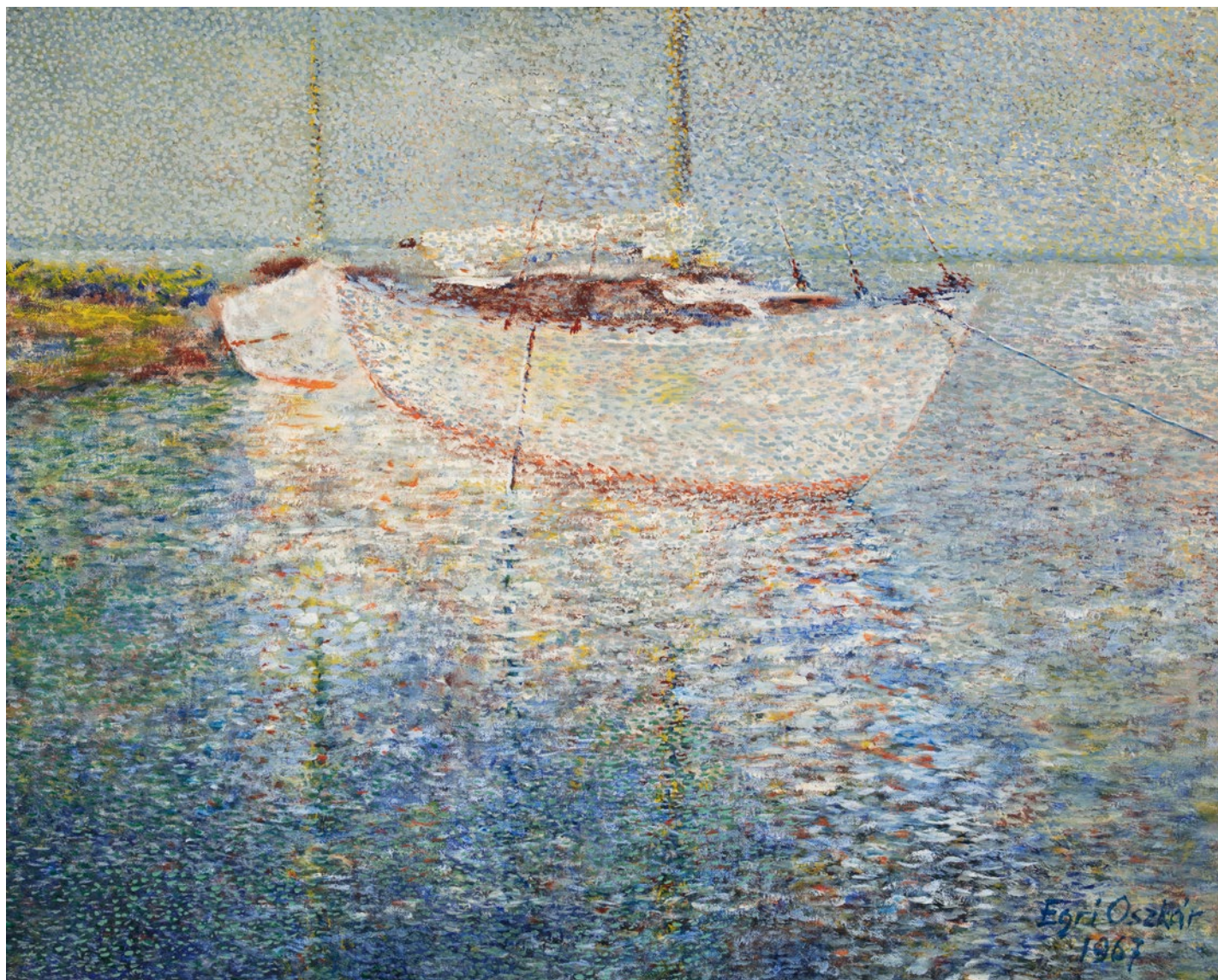
CSOPAKI BALATON-PART NAPOZÓKKAL | 1966
olaj, vászon
40 x 50 cm

ITATÁS ÉS LAJTOS-KOCSI A BALATONNÁL, CSOPAKON, NAPLEMENTÉBEN | 1966
olaj, falemez
19 x 26 cm

BALATONI VITORLÁS RÉVFÜLÖPÖN, EREDETI KIS KAZETTA KÉP | 1965
olaj, falemez
19 x 26 cm

BALATONI VITORLÁS RÉVFÜLÖPÖN, POINTILISTA NAGYÍTÁS KIS KAZETTA KÉPRŐL | 1967
olaj, vászon
40 x 50 cm

NAGYÍTÁS A LOMHA NEVŰ VITORLÁS RÉVFÜLÖPNÉL | 1969
olaj, vászon
40 x 50 cm

A LOMHA NEVŰ VITORLÁS RÉVFÜLÖPNÉL EGY VIHAR ELŐTTI DÉLUTÁN | 1965
olaj, falemez
19 x 26 cm

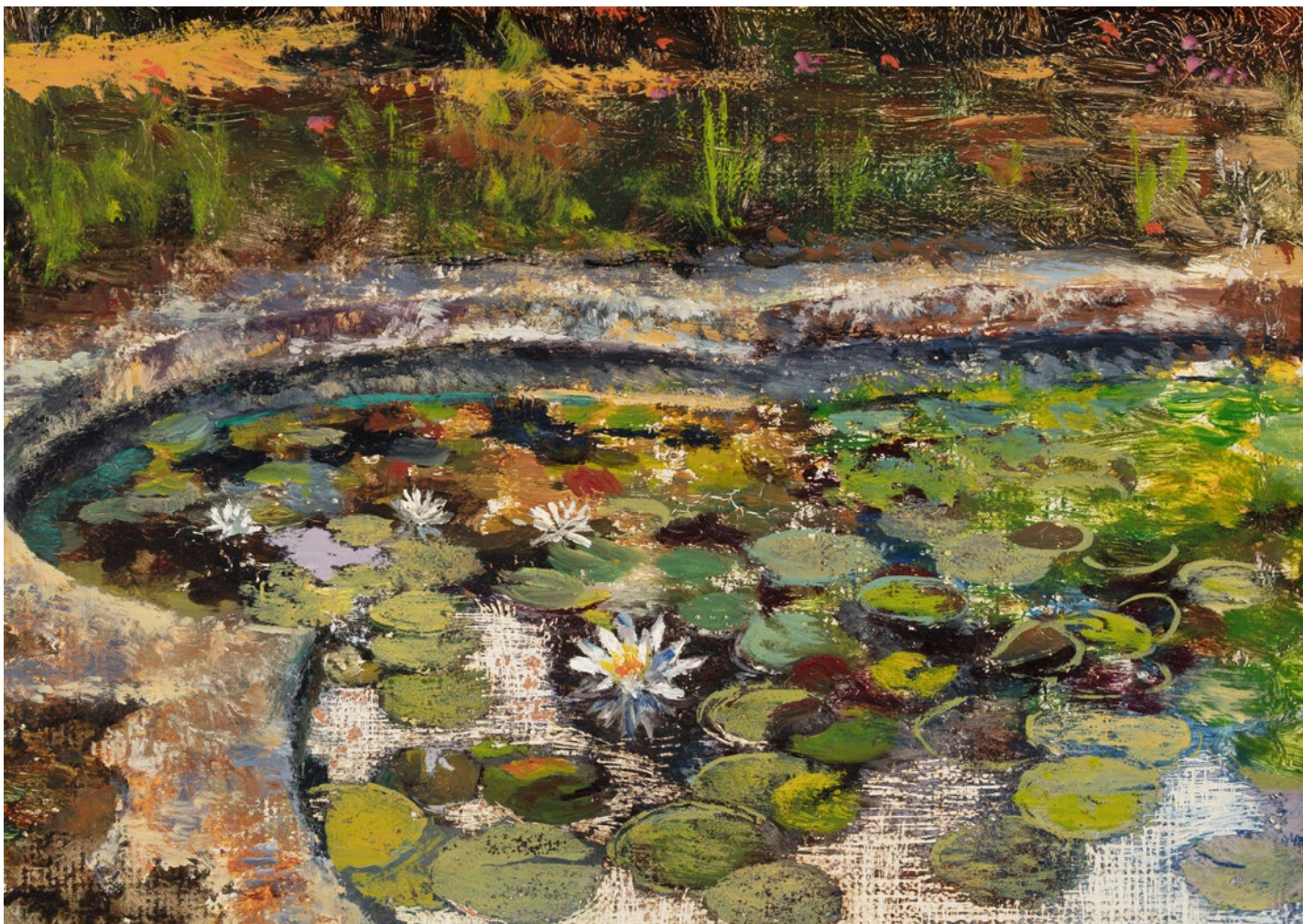
RÉVFÜLÖPI KALÓZ VITORLÁSOKA MÓLÓNÁL | 1964
olaj, falemez
19 x 26 cm

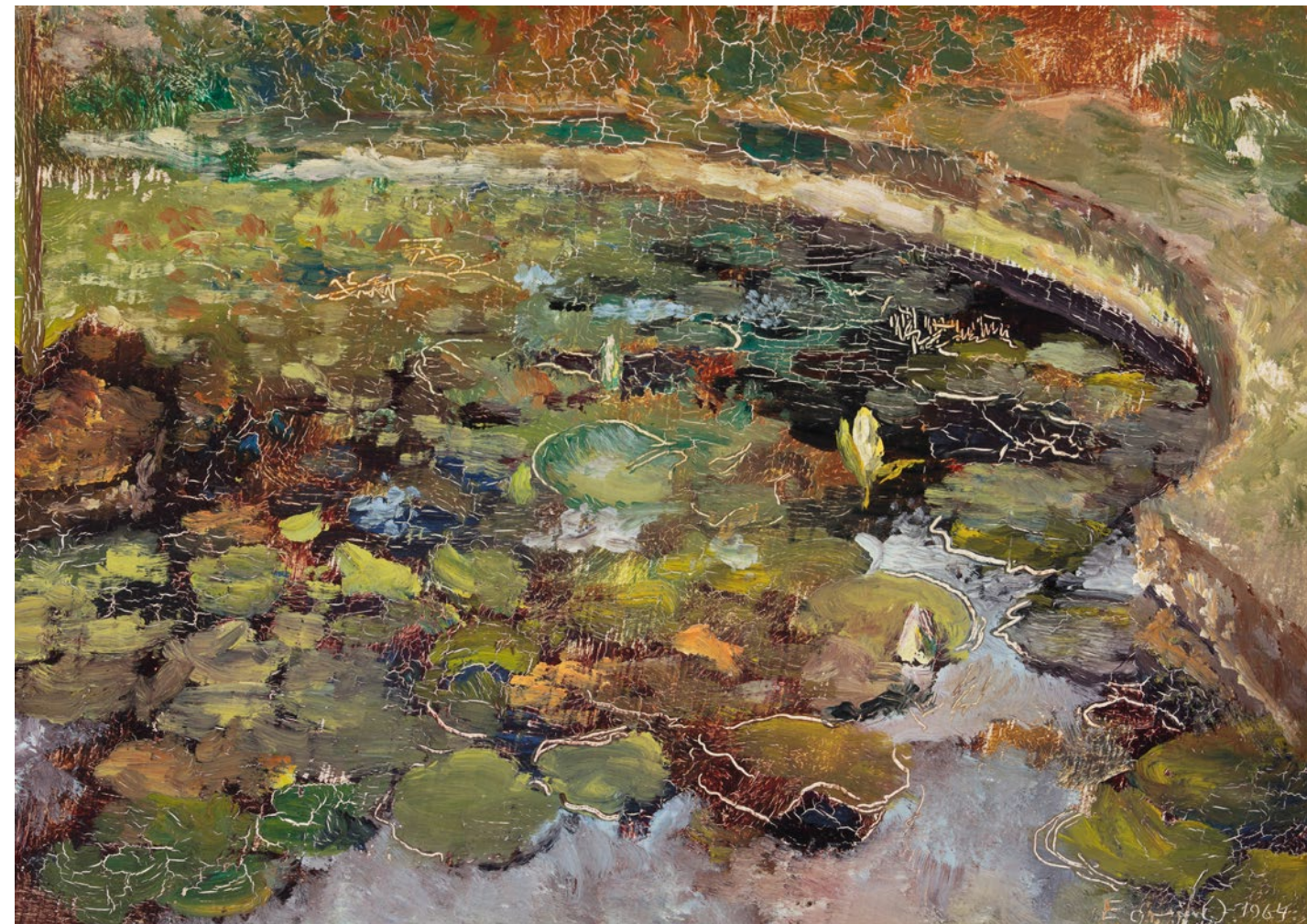
VITORLÁSOK ÉS CSÓNAKOK A BALATONNÁL, A RÉVFÜLÖPI OT CSÓNAK KIKÖTŐBEN | 1965
olaj, falemez
19 x 26 cm

RÉVFÜLÖPI VITORLÁSOK A KIKÖTŐI MÓLÓNÁL DÉLELŐTT, HÁTTÉRBE A PARTIZÁN VITORLÁS | 1964
olaj, falemez
30 x 40 cm

VÍZILILIOMOK EGY BALATONI, RÉVFÜLÖPI ÜDÜLŐ KERTI TAVÁBAN REGGEL | 1964
olaj, falemez
19 x 26 cm

VÍZILILIOMOK EGY BALATONI, RÉVFÜLÖPI ÜDÜLŐ KERTI TAVÁBAN DÉLUTÁN | 1964
olaj, falemez
19 x 26 cm

TÁJKÉPEK, ERDEI KÉPEK

SÖTÉT ERDEI TÁJ NAGY FÁKKAL, ERDEI ÖSVÉNY NAGYÍTÁSA | 1959
olaj, vászon
65 x 55 cm

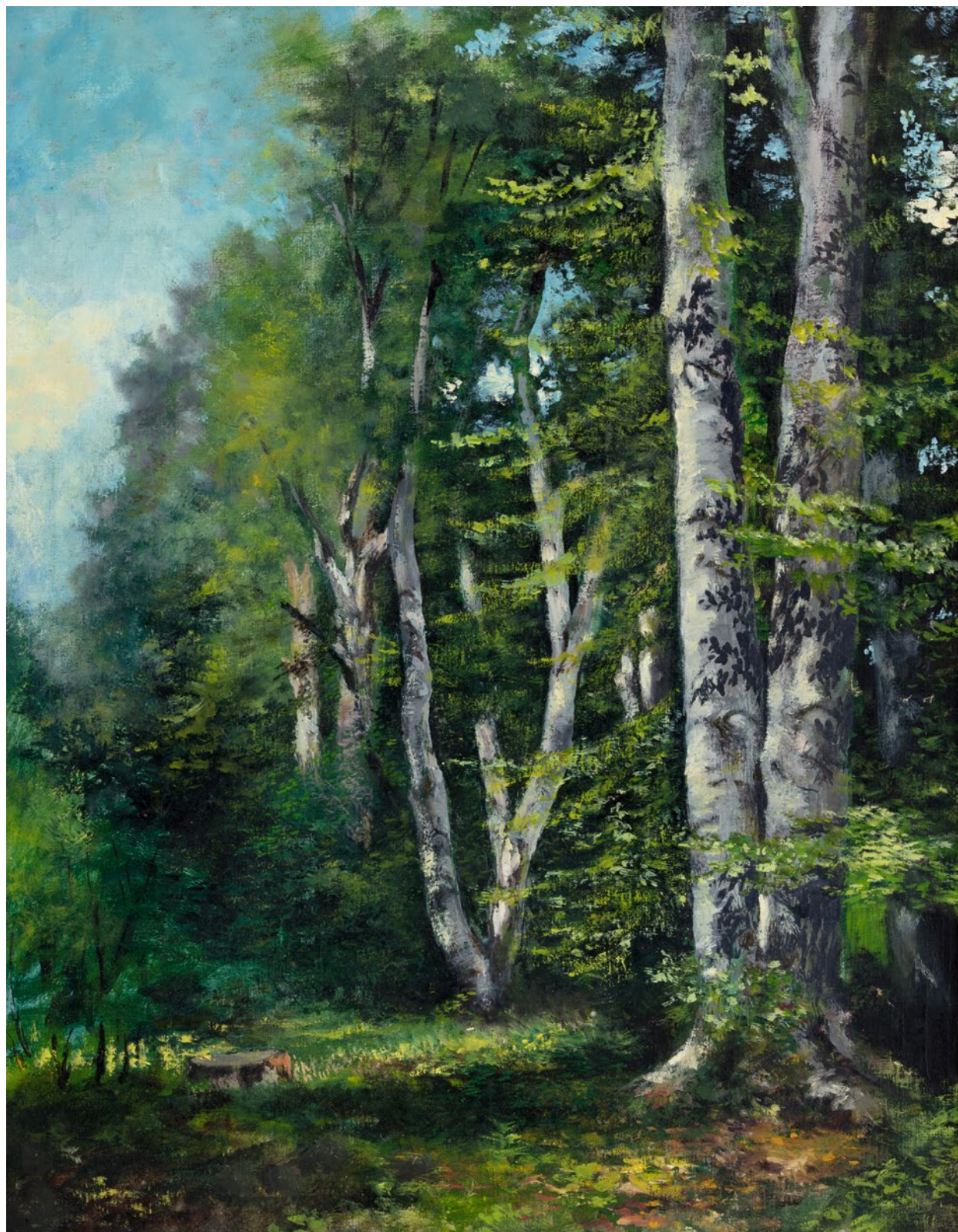
ERDEI ÖSVÉNY NAGY FÁKKAL ÖVEZVE BUDÁN A NORMAFÁNÁL | 1957
olaj, vászon
80 x 100 cm

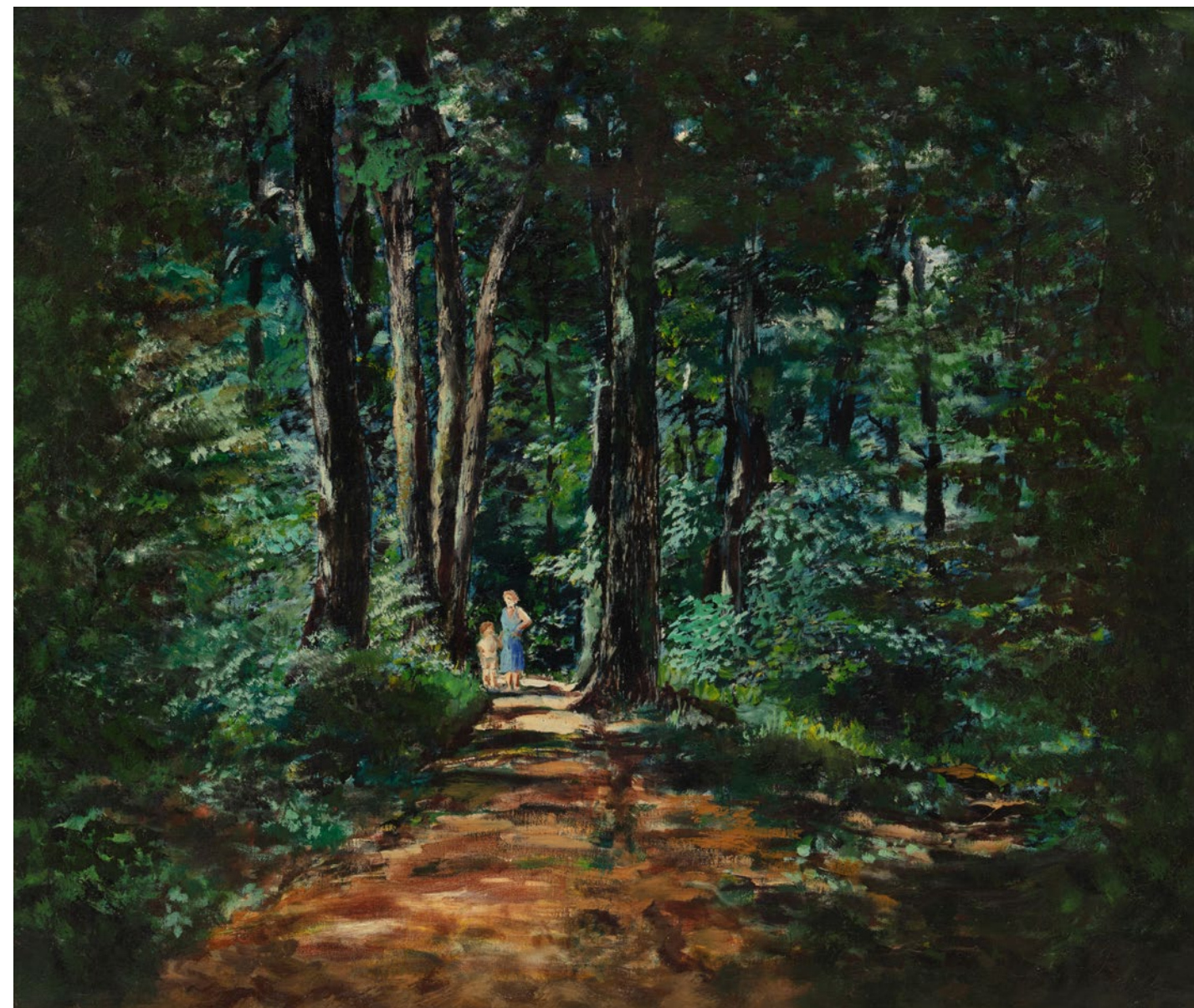
NAGYÍTÁS A KOPASZ FÁK A NORMAFÁNÁL KÉSŐ TÉLEN C. KÉPRŐL | 1958
olaj, vászon
45 x 35 cm

JÁTSZIKA NAP A FÁK KÖZÖTT. ERDŐRÉSZLET ÉS SÉTAÚT NORMAFA ÉS BUDAKESZI KÖZÖTT | 1958
olaj, vászon
60 x 70 cm

NAGY FÁKTÓL ÖLELT KIS TISZTÁS A NORMAFÁNÁL | 1961
olaj, vászon
50 x 40 cm

ERDEI ÖSVÉNY NŐVEL ÉS KISGYEREKKEL, A NORMAFÁTÓL, ÚTBAN BUDAKESZI FELÉ | 1960
olaj, vászon
50 x 60 cm

ERDEI KIRÁNDULÁSOK

Tavasztól ősziig hétvégeként, ha jó idő volt, gyakran felkerekedett a család, és a budai Normafától nagy kirándulásokat tettünk, keresztül az erdőn, néha egészen Budakeszi végéig. Persze, rengetegen tették ugyanezt, úgyhogy a meglehetősen ritkán járó 21-es autóbusszal, vagy a Fogaskerekű vasúttal felérni a hegyre kész emberpróbáló kaland volt már önmagában is. A gombászok a gombagyűjtő kosárral – őket külön is meg lehetett ismerni térdnadrágjukról, a bőr bakancsról, zöld térdzokniról, és a fejükön lévő zöld kalapról az azon lévő garmada jelvénnel – mások labdával, kis napernyővel, esernyővel, hátizsákkal, és mi ugye az elmaradhatatlan festőkazettával és kisszékkal, stb... igyekeztünk valamennyien a különféle kirándulási célpontok felé.

A Normafát elérve azonnal rávetettük magunkat az ott lévő kör alakú kőbunkerből kialakított büfére, hiszen nagyon megéhezhattünk a hosszú és viszontagságos úton, és ezen csak az ott kínált málnaszörp és a pirospaprikával megszórt zsíros kenyér enyhíthetett. Ezen kötelező ceremónia után jött a nehezebb rész, elkezdtünk vándorolni az erdőben, nem titkoltan Apunak témát keresve képeihez. Ő általában inkább szeretett letérni a turisták által kitaposott és kirándulók általi forgalomnak kitett ösvényekről, így aztán gyakran gyönyörű tisztásokra, és szinte érintetlen természetre leptünk.

Egy-egy ilyen helyen végül letelepedtünk, Apu már vette is elő a kis vászonszéket, kazettát, és nagy örömmel festeni kezdett. Mi pedig Anyuval türelmesen vártuk, hogy kiélje festői vágyait, eközben – évszaktól függően – szép színes leveleket, bogyókat, kis gyümölcsöket fedeztünk fel, és gyűjtöttünk.

A kora őszi volt nekünk a legizgalmasabb. Akkor még rengeteg som bokor volt a Normafától Budakesziig vezető erdei ösvények mellett. Könnyű volt összekeverni a szűrös, de hasonló színű és formájú csipkebogyóval. Volt, hogy néha két óriási nejlonzacskóval is szedtünk a finom somból, amiből aztán otthon Anyu befőtten készítette télire. Jól eldugta hátra a stelázsiban, de mégis, az unalmas és hideg téli vasárnapok némelyikén eltűnedezett néhány üveg som befőtt. A tettes kiléte sose derült ki konkrétan, bár alapos gyanú gyakorta megfogalmazódott, bizonyíték hiányában azonban a kilátásba helyezett jókora verés rendre elmaradt.

Történt egyszer egy ilyen festős vasárnapon, valahol az erdő mélyén, hogy nem vettük észre, hirtelen beborult az ég, és egy kiadós nyári zivatar jött rohamléptekben. Mire észrevettük, már

zuhogott az eső, dörgött villámlott. Lélekszakadva rohantunk ki az erdőből, magunk után vonszolva kellékeinket. Bőrig ázva értük el nagy sokára az Úttörővasút (ma Gyermekvasút) Előre állomását (ma Virág völgy állomás, habár virágot a némileg elhanyagolt avartengerben keresve se lehetne találni...).

M. bácsi és felesége, Aranka voltak az állomásfőnökök, segítőkészen kinyitották a már bezárt várótermet, ahol úgy-ahogy megszártítottunk. Látván didergésünket, mint ázott verebeket, beinvitáltak a muskátlikkal kirakott ablakú állomásfőnöki helyiségbe, ahol főztek egy finom forró teát, valahonnan pogácsa is került, és a nagy zuhé befejezéséig a felnőttek jól elbeszélgettek. A festőkazettát látván egyből felvetődött az érdeklődő kérdés, mit is rejt az magában. Apu szerénykedve mondta, hogy elkezdett festeni egy képet, de még nincs kész, mert a vihar elüldözött bennünket, és aggódik, hogy a következő héten visszatálunk-e ugyanarra a helyre.

Arankaék addig kérlelték Aput, hogy vonakodva bár, de megmutatta a képet, ami persze, már akkor is, félkész állapotában gyönyörűnek ígérkezett. M. bácsi és Aranka csodálták, és amikor mondták, hogy indulnunk kell, mert mindjárt érkezik a délutáni utolsó kisvasút, felajánlották, hogy hagyjuk ott az egész festő felszerelést, ők vigyáznak rá, és majd a jövő héten kényelmesen érte jöhetünk.

Szépen félretették a helyiség egyik védett sarkába. Ílymódon, megszáradva és a cipeléstől is megszabadulva felkapaszkodtunk a kisvasútra, és hazatértünk. Rá egy hétre már mint régi ismerősöket köszöntöttük M. bácsiékat, az idő is gyönyörű volt, és aznap nem áztunk bőrig, a kép is elkészült, és valahogy kialakult egy kis barátság Arankaékkal.

Aztán gyakran találkoztunk velük, ha épp szolgálatban voltak. Sőt, annyira, hogy egy vasárnapi szabad délutánon meg is hívtak magukhoz vendégségbe, mivel kiderült, hogy M. bácsi is nagy kedvelője és tisztelője a képeknek. Valahol a VII. kerületben laktak, talán a Dembinszky utcában. Elmentünk hozzájuk, és Apu, aki azért nem volt mindig morózus és elzárkózó, az önzetlen emberi jólelkűséget és segítséget nagyra értékelte, mint ritka madarat, azzal hálálta meg, hogy az ominózus festményt ajándékba elvitte nekik. Sőt, kedvességből még előtte az erdő szélénél kibukkanó kis piros vonat egy részletét is odavarázsolta vázlatosan, ha már... Óriási volt az öröm, így hozott össze egy barátságot a nyári vihar. Hogy mi lett a kép sorsa, rejtély.

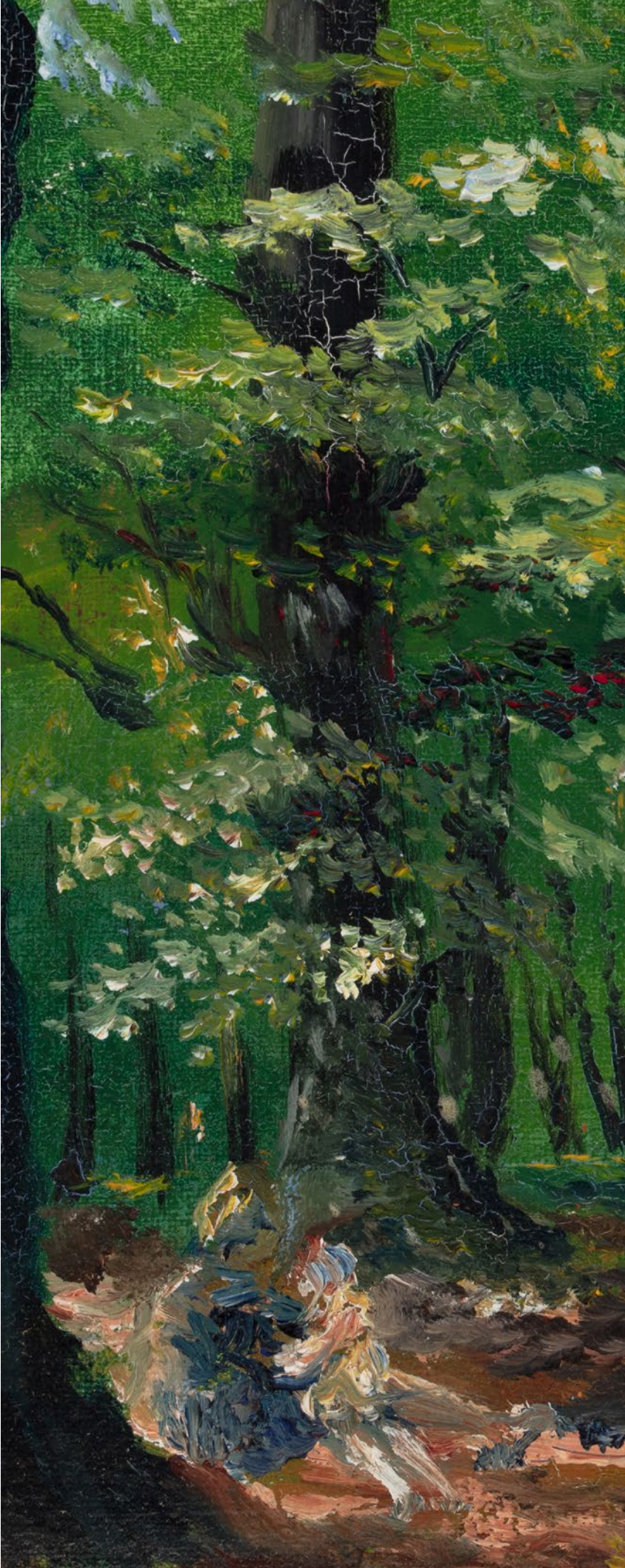
Nem mindig végződött ilyen viharosan a kirándulás és a festegetés. Általában kora délutánra eljutottunk az ösvényeken Budakesziig. Csodáltuk a falu határában a szépen megművelt kerteket, szőlősorokat. Érdekes felfedezés volt, hogy a szőlősorok elején néhol gyönyörű rózsák virítottak. Aztán egyszer egy gazda elárulta, hogy ennek nem esztétikai okai vannak, hanem a szőlőt védik ezzel.

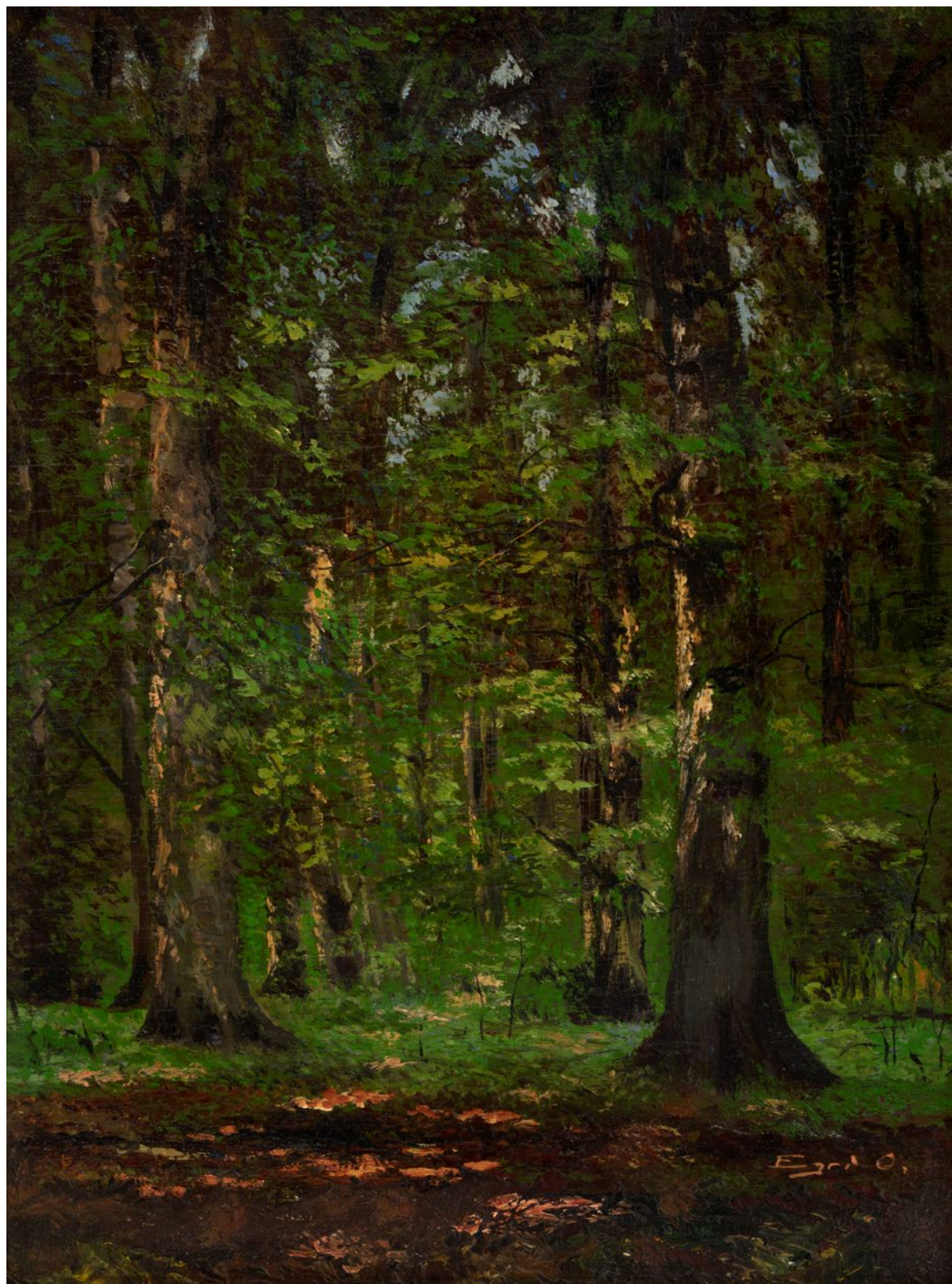
Legnagyobb csodálkozásunkra elmagyarázta, hogy az odaültetett rózsza hamarabb érzékeli és mutatja, ha peronoszpóra veszély közelít a szőlősorokra, és így még időben tudnak ellene permetezéssel védekezni. Sok évtized múlva ugyanezt láttam Itáliában, Toscanában is, akkor már nem csodálkoztam ezen annyira. De a látvány ennek ismeretében is megkapó és gyönyörű volt.

Amikor beértünk végül Budakeszin a házak közé az útra, ami a buszvégállomás felé vezetett, az örökre belém vésődött. A házakból nagyon finom pörkölt és friss sütemények illata szállt felénk, néhány házból kiszűrődött a “Jó ebédhez szól a nóta”, és én fáradt lábbal, éhesen, elcsigázott kisgyerekként bandukolva megfogadtam, hogy ha felnövök, festészet ide vagy oda – én is inkább ezt szeretném, nem pedig a folytonos gyaloglást, szomjasan és korgó gyomorral, csaláncsípésektől vakarózva.

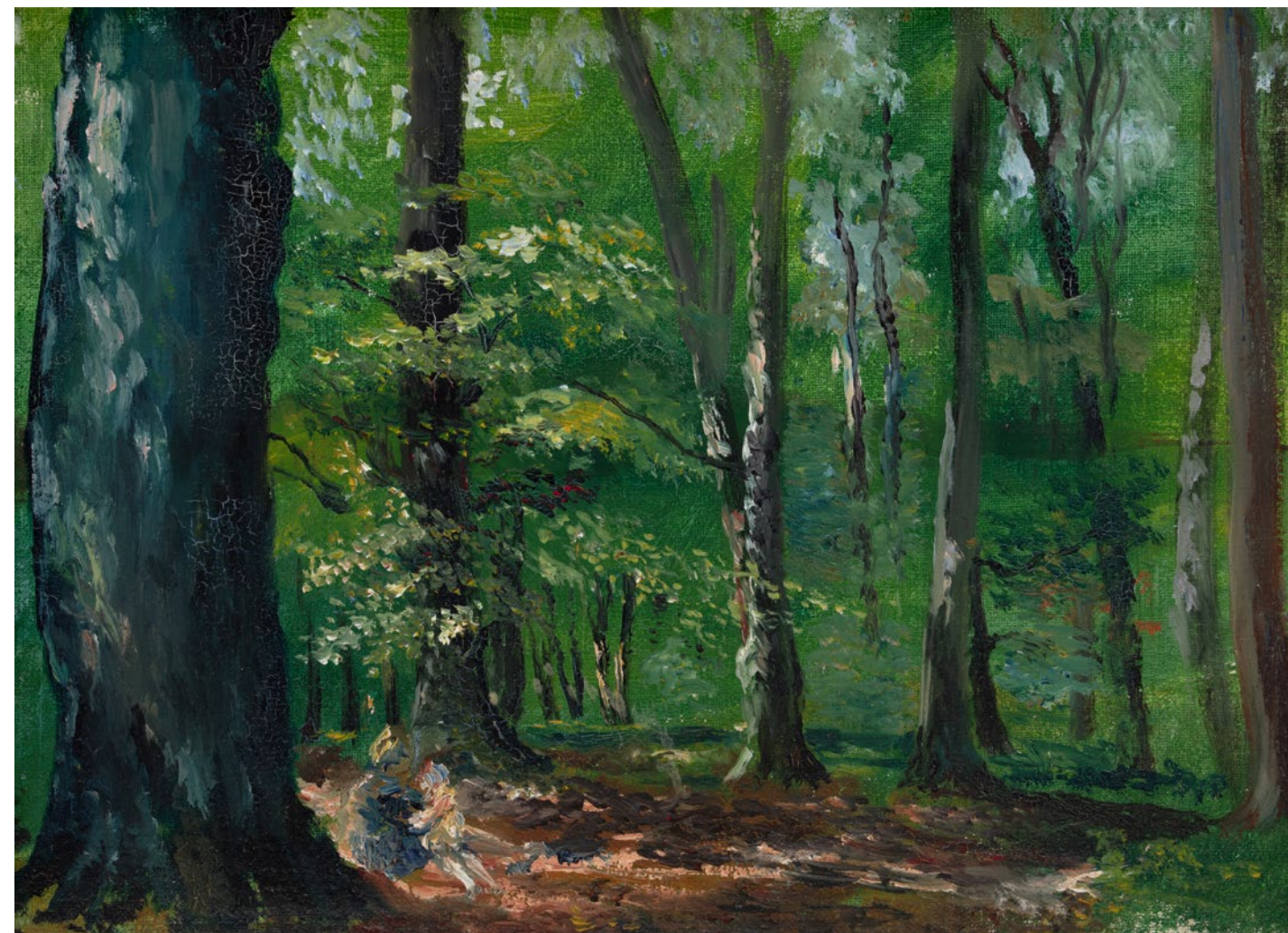
Igazságtalan voltam, mert mindig vittünk magunkkal uzsonnát és vizet, de ugye én is impresszionista voltam a magam módján, és a finomságok csábító illata felülírta a realitást. A buszvégállomáson volt egy kút, ott kicsit rendbe hoztuk magunkat, ittuk a finom, friss és jéghideg vizet, de az illúzió azért végig elkísért.

Aztán eljött az idő, amikor felnőttként már inkább mosolyogva néztem vissza erre az élményre. Eltűnt a kis házak sütemény és pörkölt illata, elmaradt a rádióban is a nótaműsor, autóval járunk kirándulni, azért gyalog is bejárva a legszebb tájakat az országban, de ami a lényeg és a legfontosabb: az örök érték, a sok szép erdei festmény, tájkép – nagyjából – megmaradt.

SÖTÉT ERDEI TÁJ NAGY FÁKKAL, ERDEI ÖSVÉNY | 1958
olaj, falemez
32 x 24 cm

VASÁRNAP DÉLELŐTTI PIHENŐ AZ ERDŐBEN, A NAGY FÁK ALATT A BUDAI HEGYKÉBEN | 1957
olaj, falemez
19 x 26 cm

KOPASZ FÁK AZ ERDŐBEN A NORMAFÁNÁL KÉSŐ TÉLEN | 1957

olaj, falemez

19 x 26 cm

NÖVENDÉK FÁK SŰRŰJE A BUDAI HEGYEKBEN | 1963

olaj, falemez

35 x 45 cm

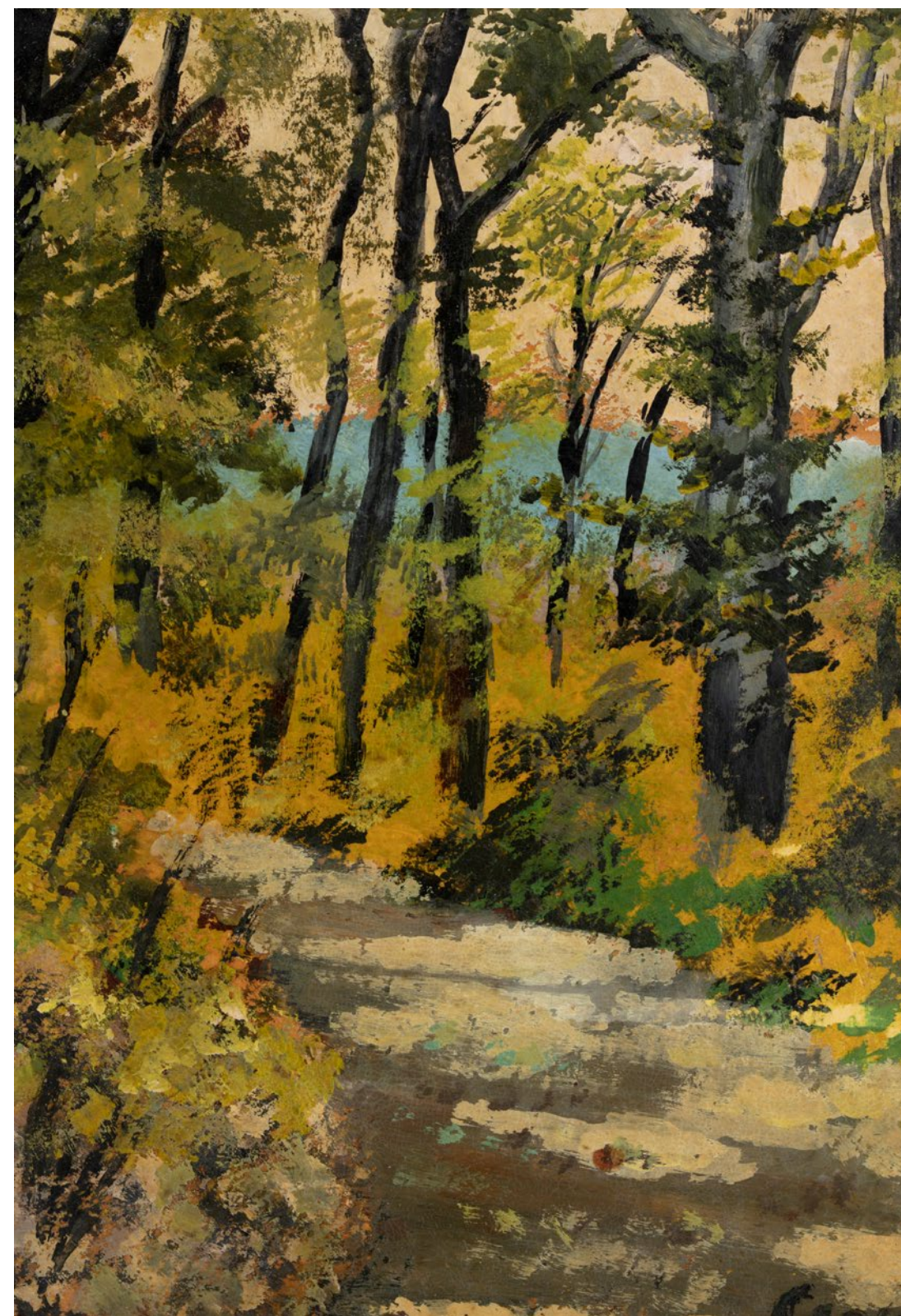
ERDŐRÉSZLET LIGETTEL | 1964
olaj, karton
24 x 32 cm

KIS FAHÍD A PATAKON TÖRÖKMEZŐNÉL | 1950
akvarell, karton
12 x 18 cm

BUDAI TÁJ SÚRÚ LOMBOKKAL, VÁZLAT, OLAJ ÜVEG ALATT | 1949
olaj, karton
14 x 18 cm

SÉTAÚT A BUDAI HEGYEKBEN, A KISVASÚT HÁRSHEGYI MEGÁLLÓJA KÖZELÉBEN | 1956
olaj, falemez
17 x 12 cm

ERDŐRÉSZLET A NORMAFÁNÁL | 1976
olaj, vászon
60 x 50 cm

ÁPRILISI FÁK KIS PADDAL A BUDAI HEGYEKBE | 1978
olaj, vászon
43 x 33 cm

A VIRÁGZÓ FÁK, A MEGSZÓLALÁSIG...

Apu imádta a természetet, a tájat, a fákat, az istenadta jelenségeket megörökíteni. Az embereket inkább csak messziről bámulgatta, mint valami nagyító alatti csodabogarakat, a kellő távolságtartással.

Különösen szerette – ha tehetne – az éledő tavaszi természetet festeni, kint az erdőben, a virágzó és zöldellő tájon, és a friss tavaszi levegővel együtt beszippantani a festékek, a hígítók és lakkok illatát. Ez valami különös vonzalmat ébresztett benne. Talán ennek is köszönhető, hogy a megörökített virágzó fák és bokrok szinte éltek a képein.

Ennek egy nagyon realista visszaigazolása történt egy koradélutáni vasárnapon. A család már reggel kirándulni indult a budai Irhás árokba, a nyolcas busz végállomásától bandukolva a dombokon felfelé. Apunak a hétvégi házak sorát elhagyva nagyon megtetszett egy téma. Egy elhagyatott kertben csodálatos mandulafa virágzott, rózsaszín virágaival kedveskedve az arra járó turisták szemének. Apu a kis vászonszéket kicsattintva, a kazettát az ölébe szedve nekiült festeni, mi meg, mint magára hagyott türelmes családtagok kavicsokat és kis virágokat gyűjtögettünk, közben elmajszolva a magunkkal hozott vajas zsömléket, illetve a fű közt Anyu kedvenceit, a biztos szerencsét hozó négylevelű lóheréket keresgeltük. Ez a néphit, mint annyi minden más természetesen nem vált be. A lottó 1957-től szedte “áldozatait”, és Anyu megrögzötten azóta is ugyanazzal az öt számmal játszott, ám soha nem nyert. Ezt megörökölve én is játszom ugyanezen számokkal, de még nem sikerült Fortuna istenasszonnyal közelebbi kapcsolatra lépnem nekem sem. Pedig ennek most már így összesen hatvanhét éve.

Apu kora délutánra végzett egy gyönyörű festménnyel, szinte élt a tavaszi kert, benne a mandulafa virágaival, és a kert többi gyönyörűségével. Bepakolta a friss képet a kazettába, összecsukta a kis vászonszéket, és elindultunk lefelé a buszhoz, de már igen szomjasak voltunk. Jó lett volna egy kis friss víz. Ismertük a már sokszor megtett utat, tudtuk, hogy kb. félúton lesz egy kút, addig csak kibírjuk. Úgy is lett.

De a legnagyobb megdöbbenésünkre, a kút nem működött. Beérve a házak közé láttuk, hogy egy néni a kertjében hajladozik, ápolja a virágait, a bokrokat. Megszólítottuk, és kértük, adna-e egy kis friss vizet a szomszágunkra. Kedvesen beinvitált a kertbe, beszaladt egy korsó vízért, poharakért. Visszatérve érdeklődve

nézte Apu oldalán a kazettát, kérdezte, mi az ott. Apu elmesélte, hogy festegetni szokott, éppen a dombtetőn festett egy virágzó mandulafát.

A néni kérte, láthatná-e. Apu örömmel kivette a kazettából a festményt, és letette egy bokorhoz az árnyékba, hogy jobban lehessen látni. A néni odavolt a csodálattól, és dicsérte a festményt, hogy milyen gyönyörű, a megszólalásig eredeti, stb... Úgy látszik, a néni apró kis borzas kutya is naturalista realista elveket vallott, és nagyon valósnak tűnhetett számára is a mandulafát ábrázoló festményt, mert értékelve a jelenséget odaszaladt, és már emelte is a lábát, hogy a képen látható mandulafát “megjelölje”, és birtokba vegye. Szerencsére Apu figyelt és nem hagyta cserben sportos alkata. Azonnal odaugrott, és még épp az utolsó pillanatban felkapta a képet a csalódott kiskutya elől. Ettől aztán az egész társaság annyira nevetett, hogy a néni még néhány frissen kisült lekváros buktával is megjutalmazta Apu művészetét.

Hazafelé a buszon Apu meg is jegyezte, hogy ez bizony többet ért néhány műértő esetlen kritikájánál és recenziójánál. Ebben maradtunk, és aztán sokáig közzsájon forgott ez a történet. Sajnos, az a kép nincs meg, úgy látszik, másnak is tetszett, és Apu esetleg nem tudott ellenállni a kérésnek. Ahogy az Irhás árokból is – elegáns, parkosított házakkal beépülve – lassan eltűnnek a virágzó kis kertek.

ERDEI LIGET FÁKKAL, VÁZLAT | 1959
olaj, falemez
28 x 31 cm

FÁKKAL KÖRÜLVETT ERDEI TISZTÁS A NORMAFA KÖRNYÉKÉN | 1962

olaj, vászon

45 x 35 cm

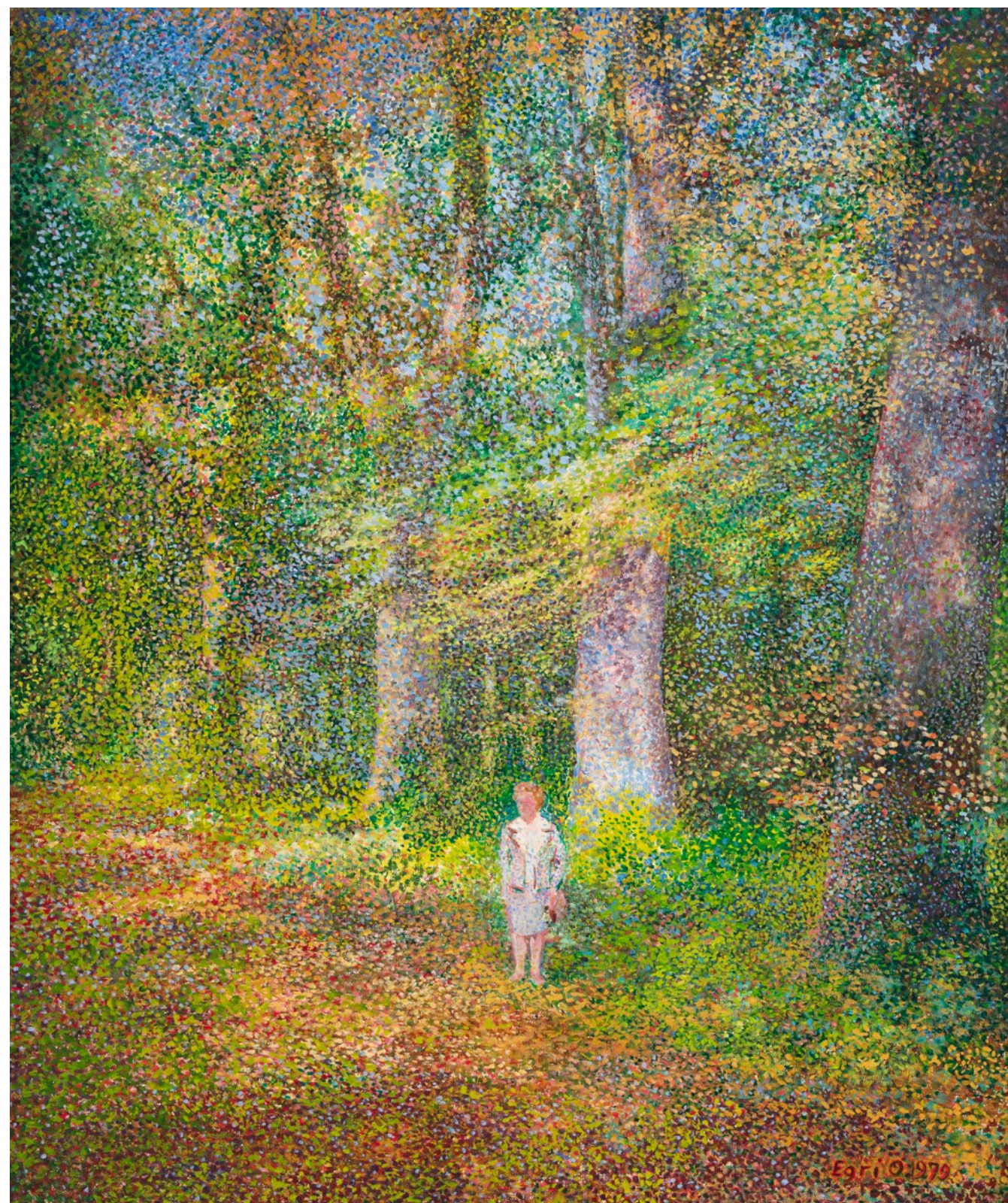
HAVAS BÖRZSÖNYI TÁJ HÓPAMACSOKKAL, VÁZLAT | 1949

akvarell, karton

17 x 23 cm

ÖSVÉNYEK TALÁLKOZÁSA A NAPSÜTÉSSEN, NAGY FÁK A BUDAI HEGYEKBE | 1970
olaj, vászon
50 x 60 cm

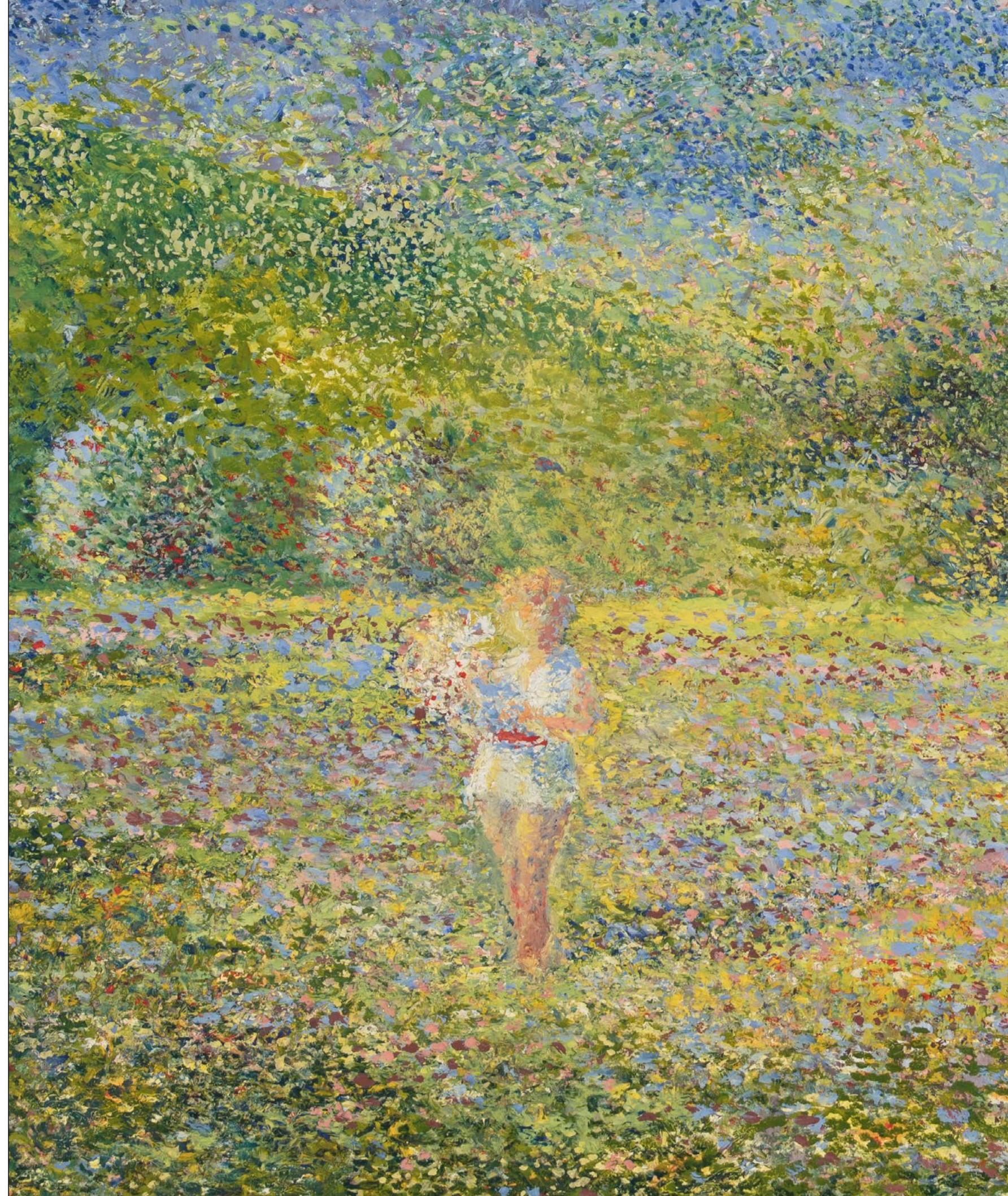

A MŰVÉSZ FELESÉGE A NAGY FÁK ALATT AZ ERDEI ÖSVÉNYEN, VALAHOL A BUDAI HEGYEKBE | 1979
olaj, vászon
63 x 53 cm

A HÁZASSÁGI ÉVFORDULÓ

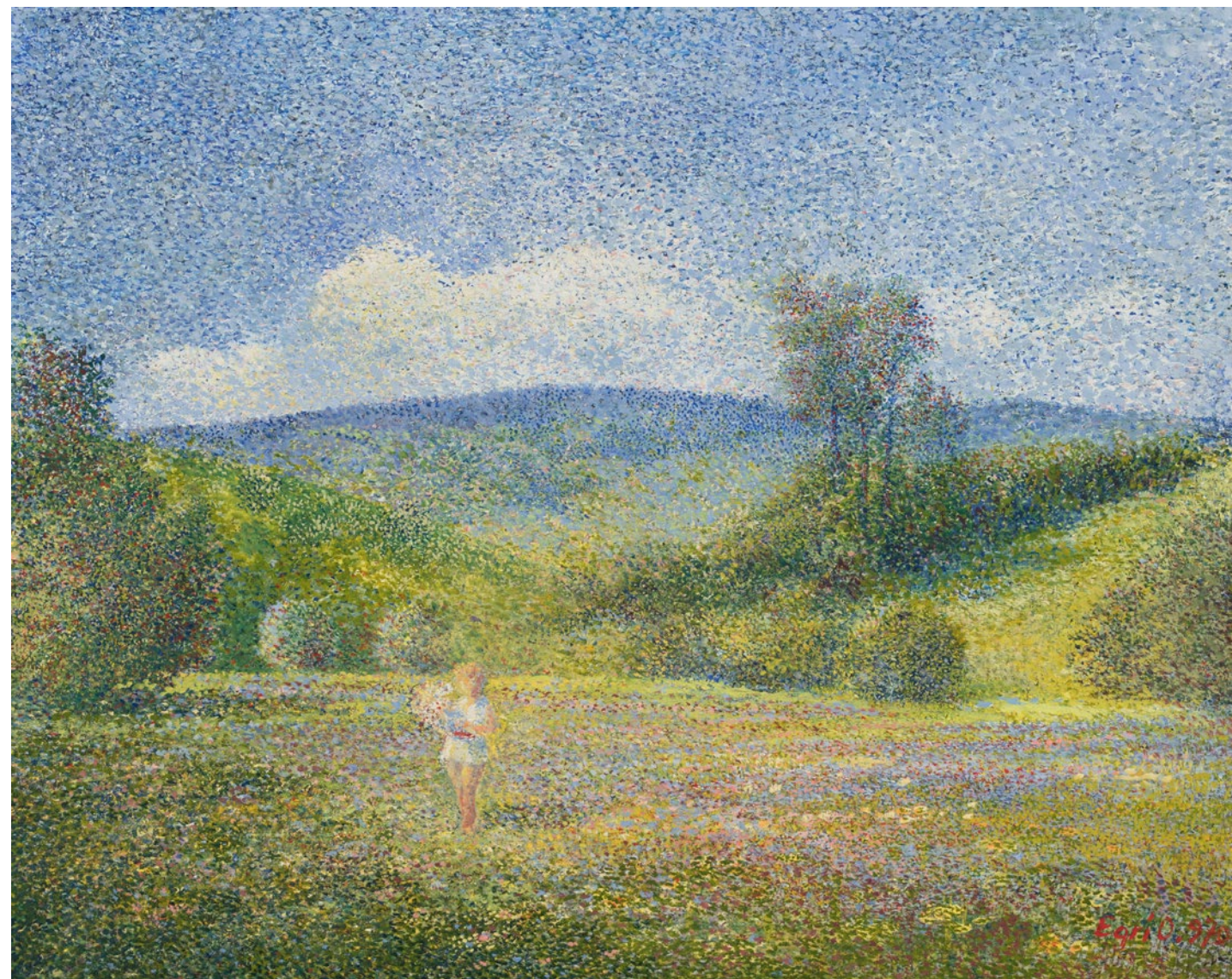
Arról már volt szó, hogy Apu és Anyu 1949-ben ismerkedtek meg, 1950-ben összeházasodtak, és ez a házasság szeretetben eltartott végig, egészen Apu 1982-ben bekövetkezett haláláig. Volt ebben a házasságban azonban egy festészetileg fontos és maradandó dátum. Elérkezett az 1970-es esztendő, és Apu szeretett volna valami igazi különlegességgel kedveskedni Anyunak, de nem az obligát virágcsokorral, vagy valami kommersz vásári tárggyal, hanem – azt találta ki – egy festménnyel, ami örök kapcsolatukat is megjeleníti egyidejűleg. Mi mást is adhatott volna.

Elővette egy 1950-es kis apró törökmezei festmény vázlatát, amit a helyszínen festett akkor. Ezt a kis képet “álmodta át” egy nagy, 60x70 cm-es pointilista festménnyé, egy boldogságot sugárzó nyári tájképpé, virágcsokorral a kezében odaképzelve és megfestve a húsz évvel azelőtti választottját. Hetekig festegette nagy titokban és végtelen türelemmel, szeretettel a képet pontocskákból összerakva, és éppen a 20. házassági évforduló idejére, 1970 augusztusára el is készült. Ahogy elképzelte és szerette is volna, ez lett a kollekció “koronája”, Anyu leírhatatlan meghatódottságától és boldogságától övezve.

TÖRÖKMEZŐI TÁJ MINIATŰRBEN | 1950
gouache, falemez
12 x 17 cm

TÖRÖKMEZŐI TÁJ, FIATAL NŐ VIRÁGCSOKORRAL | 1970
olaj, vászon
58 x 73 cm

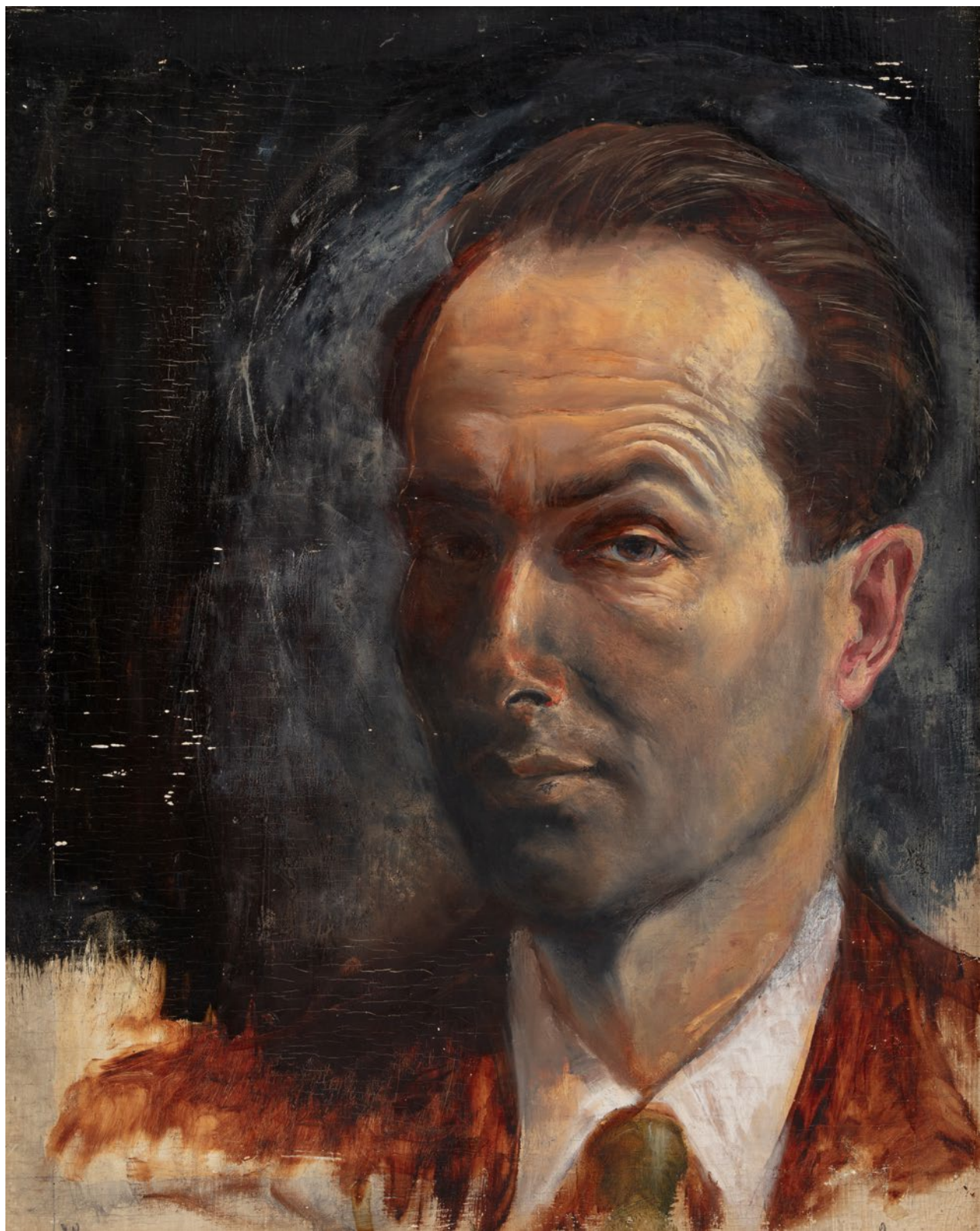
BÖRZSÖNYI TÁJ | 1950
tempera, falemez
12 x 18 cm

RÉGI GELLÉRTHEGYI LIGET A SÁNC UTCÁNÁL | 1962
olaj, falemez
17 x 24 cm

KÉPEK A CSALÁDRÓL

A MŰVÉSZ ÖNARCKÉPE | 1957
olaj, falemez
40 x 32 cm

A MŰVÉSZ FELESÉGÉNEK PORTRÉJA, ALÁÍRÁS: CSOSZI | 1959
olaj, vászon
50 x 40 cm

PORTRÉ A MŰVÉSZ KISFIÁRÓL | 1961

olaj, vászon

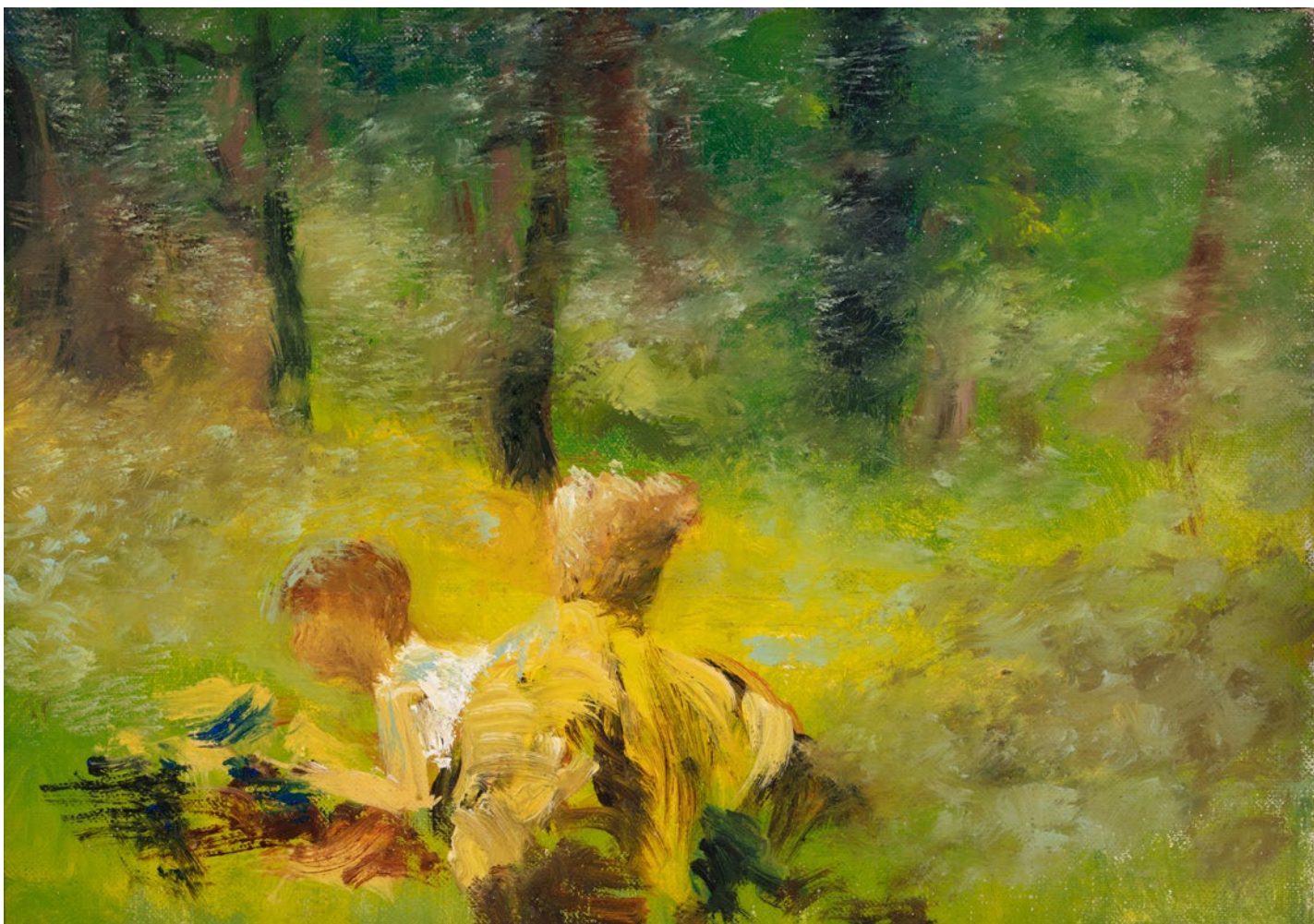
34 x 31 cm

A MŰVÉSZ KISFIA JÁTEKVÁR ÉPÍTÉS KÖZBEN, OTTHONÁBAN, ESTE, KISLÁMPA MELLETT | 1960

olaj, falemez

25 x 32 cm

HÉTVÉGI KIRÁNDULÁS A NORMAFA KÖRNYÉKÉN, A FESTŐ FELESÉGE ÉS KISFIA SZIESZTÁZIK, AMÍG A MŰVÉSZ FESTEGET | 1962
olaj, falemez
19 x 26 cm

RÓZSA CSENDÉLET OTTHON | 1970
olaj, vászon
50 x 45 cm

„*Sic transit gloria mundi...*”

Benedek István Gábor
FOX

Engedjék meg, hogy bemutassam dr. Egri Oszkárt. Polgári foglalkozása szerint jogász, esetünkben a 20th Century Fox alapítójának egyetlen és egyben utolsó élő magyarországi rokona, ahhoz azonban, hogy bármit megértsünk e kapcsolatból, vissza kell forgatnunk az időt 1990-ig. A politikai rendszerváltás első lázas nyarán a lapok hírül adták: Budapesten tartja éves szokásos találkozóját a filmes Fox világcég európai vállalatainak vezérkara. A minden évben más-más városban megtartott ülésen természetesen az amerikai anyaintézmény is képviselteti magát, viszont a magyarországi üzleti randevún a vendégek külön tisztelegni óhajtanak a jeles alapító hazája és szülőhelye, Tolcsva előtt is. Az eseményre ugyan az egyik elegáns szállodában került sor, de valahogy néhány rövid órára, egy szép fogadás erejéig, az Országház kupolatermét is megnyitották a valóban díszes sereglet előtt.

Egri doktor úgy vélte, ő csak és kizárólag azért nem kapott meghívást az eseményre, mert a vállalat irányítói nem tudtak róla. Ezért az első lépése az volt, hogy ezen változtasson. Valamiképp eljutott a szervező titkárságig, ahol meglepetésére nagy megértéssel és tisztelettel fogadták, s ők maguk vetették fel: találkozzon a cég nagyhatalmú elnökével. Addig is, amíg odahívták, kezébe adtak egy díszes ismertetőt. Oszkár innen tudta meg, hogy az ő dédnagymamája valahai édestestvérének nevét viselő Fox cég több száz mozit, tucatnyi filmgyárat, laboratóriumot, újabban videostúdiót és forgalmazó helyet jegyez.

Az örökösi reményeket tápláló rokon - ne feledjük, 1990-ben a privatizálás, a vagyonalapítás izgalmában élt az ország - ezen is csodálkozhatott volna, de az igazi ámulat akkor következett be, amikor számára, a családi kapcsolatot és a lehetséges örökséget is szimbolizálva, megjelent az Elnök. Mr. President ugyanis - fekete volt. Még hozzá szénfekete férfiú, aki ötezer fehérén világító foggal üdvözölte dr. Egrit, jóllehet barátsággal, de mégiscsak két méter tíz centi magasból lehajolva.

Kifejezett érdeklődéssel hallgatta a rokon legendáriumot. Ebben két Fux - igazság szerint Fuchs - lány kapott különös szerepet: az egyik hölgyet bizonyos Fried vagy Friedmann vette feleségül, és közös gyermekük volt Vilmos. A másikat, az apró termetű Lea Lottit pedig Resofszki Lőb Leopold szatócs és korcsmáros vezette a chüpe, azaz az esküvői baldachin alá, hogy aztán leányuk, Szerénke, később - mint majdani nagymama - hozzámenjen dr. Ellenbogen Ignác úrhoz, Sümeg város főrabbijához, dr. Egri Oszkár nagyapjához. Hála istennek Mr. President e bonyolult családfáról hallván még nem vesztette el az érdeklődését, mert csak most jött a java. Vagyis a Vilmosból Williammé lett rokon története. Mert számára mégiscsak ez volt az érdekes.

Szóval Vilmos-William Amerikába jószerével csecsemőként került. Ám ahogy cseperedett, majd belépett az üzleti világba, a Fried, esetleg a Friedmann név számára már nem volt megfelelő. Végül édesanyja nevét vette fel, tehát a Fuchs mellett döntött, de immáron angolos átírással. Valóban, egy óriási neonfeliraton jobban, amerikásabban mutatott a három betű, a jól megjegyezhető Fox, mint akár a németes Fuchs, pláne a Fried-Friedmann...

Vilmos először mosodai inasként kezdte New Yorkban. De az idők szavát megértette, és 1908-ben már mozgóképvetítő-termet nyitott a Broadwayn. Aztán még egyet és még sokat. Későbbi nagy ötlete volt, hogy egyetlen óriási technológiai láncba fűzze a filmipart. De visszafelé. A vetítéstől a gyártásig.

Jelentős és maradandó alkotások születtek a 20th Centurynál. Fox alapelve a cselekmény, a fordulatosság, az érzelmesség, a humor, a látvány és az izgalom volt. Tehát a story. Amerika nem szépelgett. De ezt már Mr. President mondta Egri Oszkárnak. Az aranyások, a vadnyugati gründolók, a futószalagoknál robotoló munkások a moziban nem kívántak unatkozni. Ha a néző akárcsak egyszer is ásitott, az a rendező Foxnál másodszor már nem kapott munkát.

Williamnak óriási érzéke volt a businesshez. Ő találta ki a „sztár” fogalmát, amely gyökeresen megváltoztatta az egész világon az emberek gondolkodását, viselkedését, öltözködését. Azt mondta: nem a film címét, nem az íróт kell reklámozni, hanem a Csillagot.

Futószalagon gyártotta és nagy pénzzel fizette a világhírességeket, s a nézők már miattuk mentek a mozikba, és változtattak hajszínt, frizurát, körömlakkot, s vettek magukra bukjelszoknyát.

De Fox még valamivel az élre tört. Hogy utat engedett a hangosfilmnek. A versenytársak sokáig nem merték átvenni az új találmányt - még Chaplin sem -, Fox azonban több száz mozijában egyszerűen elfelejtette a „néma” korszakot. Özönlött hozzá a tömeg.

Kicsit azért visszajött Európába. Berlinben, Párizsban afféle kis-Hollywoodot rendezett be. Magyarország iránt ugyan nem érdeklődött különösebben, de néhány filmírót, ötletembert, színészt alkalmazott, s egyebek között filmre vette Heltaı Jenő egyik vígjátékát, a Naftalint. Olyannyira támogatta a magyarokat, hogy ekkoriban született stúdiójában a vicc: „Itt nem elég magyarnak, itt tehetségesnek is kell lenni.”

A terjeszkedés lett a veszte. Amikor jött a nagy válság, egyik napról a másikra 150 millió dollárt veszített. Ha ma számolnánk ki ezt a pénzt... Nem is szabad belegondolni. És ami a legszörnyűbb, a bankja is csődbe ment. Foxot végrehajtották, vagyonát elárverezték, lefoglalták és mindenéből kifosztották. Cégét lenyelték, a maradékot felosztották és újraszabták. Csak a három betű, a világhírűvé lett Fox maradt változatlan.

Egy óvatlan pillanatban meg akart vesztegetni valakit, talán egy bankárt, egy bírót, esetleg egy revizort; elkapták és hat hónapra lecsukták. A lapok címdoldalán - mutatis mutandis - most róla írtak hatalmas, izgalmas sztorikat.

És hogy erről a szédületes és fordultatos üzleti karierről mit tudtak a magyarországi rokonok? Tudtak, de keveset. Először is csak hírmorzsák jutottak el az itthon merőben más - vallásos - életformát élőkhöz. Másodszor a filmvilág luxusa, erkölcse idegen volt a parókás nagynéniktől, a szakállas nagybácsiktól, s inkább a filigrán, gyenge csontú, ám nagy lélekerővel bíró Fuchs Lea Lottiról meséltek csodálattal, aki boldogkőváráljai üzletükbe Encsről, olykor gyalog, nagy hátikosárban hozta minden héten az árut.

Az unoka mára csupán töredékszavakra emlékszik a családi Fox-sagából. Hogy egy-egy Színházi Élet-beli közlemény után otthon mégiscsak elhangzott valamelyik amerikai színésznő neve, hogy

összesúgtak a rokonok, amikor megtudták: Vilmos bácsi börtönbe jutott. Aztán jött a háború, s a Fuchsokat, a Fried-Friedmannokat, az Ellenbogeneket a csendőrök vagonokba verték, és bizony a mozdony meg sem állt Auschwitzig. A gyilkosok pontosan, gyorsan dolgoztak; alig maradt életben valaki.

Dr. Egri Oszkár édesapja azt sem tudta, Vilmossal mi történt. Ezt az ifjú jogász csak Mr. Presidenttől tudta meg a Gundelben, ahová a kongresszusozók a búcsúvacsorára meghívták.

A cégből azonban mégsem csak a név maradt meg. Tovább élt az üzleti stratégia alapelve is, amit még Vilmos bácsi talált ki. De persze új részvényesek jöttek, új filmek, más networkök. A tulajdonosok dinamikus menedzsmentet választottak, kemény üzleti bajnokokat, akik persze kegyelettel emlékeztek az 1952-ben, 73 éves korában - ha nem is nyomorban, de igen szegényen - meghalt alapítóra. Lám - mondták -, most is miatta jöttek el Magyarországra, ahová üzleti érdekek egyébként nem kötik őket.

Dr. Egri Oszkár - noha maga is égett az üzleti tettvágytól - megértette, innen ugyan nem várhat egyetlen örökségdollárt se. Megette hát az obligát spárgakrémlvest, Mr. President egészségére megivott egy korty tokajit - elvégre mégiscsak erről a vidékről származik a Fuchs rokonság! -, és eltemetve egy szép álmot, csöndben hazament.

Csak a minap olvasta az interneten a hírt, hogy a Fox-birodalom az elmúlt évet újra horribilis haszonnal zárta, s a 2002. március 24-én megrendezendő Oscar-ünnepségen a Moulin Rouge (több kategóriában) alighanem további sikereket arat. Legyintett, mint aki tudja, bár neki, az utolsó örökösnek az Oszkárból csak a (kereszt) név jutott, de ez biztosan az övé lesz a 21th Centuryben is.

(Megjelent: Az Élet és Irodalomban, 2002. március 29-én)

André Chénier

